

ЕЛІМАН АҒАОВЛУ

КӨРҮМЛӘР
ДУҖУМЛАР
ДЕҖИМЛӘР

ЕЛІМАН АҒАСЫҒЫ

КӨРҮМЛӘР
ДУҖУМЛАР
ДЕҖИМЛӘР

Азербайджанская
республиканская
БИБЛИОТЕКА
им. М.Ф. Ахундова

АЗӘРБАҖЧАН ДӨВЛӘТ НӘШРИЈАТЫ

Бакы — 1989

Рә'жиләр:
Филологи елмлар намизәдләри
Вилајет Гулијев, Рафаел Нусејнов

АҒАӨГЛУ Е.

А29 Көрүмләр, дујумлар, дејимләр. (Өн сөз
мүәллифи халг шаири Бәхтијар Ваһаб-
заде), Б.: Азәрнәшр, 1989.—79. с.

Китаба мүәллифин дујумлар, дејимләр тәрзиндә ифадә олунмуш фикирләри топланмышдыр. Мүәллифин башлыча гәјәси охучуну ән'әнәви тәсәввүрләрин көһнәлдијини көрмәјә, инсаны, гәдимијин, әсиллијин севмәјә чағырмагдыр; мә'нәви-etik дәрәҗәләрә јенидән бахмаға сәсләмәкдир...

А $\frac{0302030800-11}{M-651-89}$ 162—89 ББК С(Аз)2

ISBN 5—552—00367—5

Елман АҒаөғлунун «Көрүмләр, дујумлар, дејимләр» китабынын ән јахшы вә хошакәлән чәһәти бурасыдыр ки, бүтүн бу дејимләр һавадан асылы, мүчәррәд фикирләр дејил, мүәллифин мүшәһидәләринин, вәтәндаш кими үрәк јанғысынын ғығылчымларыдыр. Онлар кәскин ағылдан, дәрин мәнтигдән, әтрафдакы һадисәләрә үрәк көзү илә бахышдан доғмушдур.

Мәним фикримчә, бу дејимләр һәјат мүшәһидәсиндән, шәхси бахышдан, үрәк јанғысындан доғандан онун тә'сири күчлү олур вә бу һалда о, мүстәғил јашама һағы да газаныр.

Елманын дејимләринин бир гисми халг мүдриклијинин үзәриндә гурулур. Мәсәлән, «Инсан зүлмә табедир» дејиминә мүәллиф башға тәрәфдән јанашмыш, она бу һөкмү рәдд едән бир мәзмун вермишдир: «Инсан зүлмә табедир, дејирләр, амма зүлмә табе олан һеч инсан дејил». Бурада мүәллиф «инсан»ла «зүлм» сөзләринин мәнтигин күчү илә ојнатмыш, јердәјишмәдә мәзмунун там әксини тәсдиғ етмишдир. Беләликлә, алынған фикир даһа доғру вә даһа муәсир олмагла, өз мәзмуну илә бизи һејрәтләндирир; дүшүнүрсән: мәнтигин мүдахиләси илә фикир тамам дәјишиб нечә көзәлләшә биләрмиш!

Јахуд: «Филанкәсин бир атымлығ барыты вар» халг дејими әсасында дүзәлән бу фикрә диггәт јетирәк: «Бир атым барытла да дөјүшә кирмәк олар, һәдәф ејни олса».

Бурада мүәллифин мөвгеји, мәнфи мә'нада ишләнән ел сөзүнү һәдәфин ејниләшмәси шәртиндә мүсбәтләшдирмиш, дејимә башға мәзмун вермишдир. Һәдәфин ејнилијин халгын вәһдәти, халгын вәһдәти исә сел күчү-

дүр. Халг-дежиминин бу шәклә салынмасы, ону «Ел күчү—сел күчү» аталар сөзү илә сәсләшдирир.

Китабдакы бүтүн дежимләрде мўәллифин вәтәндашлыг мөвгеји ачыг-ајдын өзүнү көстәрир. Бир нечәсини мисал кәтирәк: «Инсан варса, Вәтән вар, Вәтән јохса, инсан да јохдур» дежиминдә инсанын күчү Вәтәнә бағланыр, һәнгигәтән, инсанын күчү вә гүдрәти доғма Вәтәнинә бағлылығындадыр. Вәтәнсиз инсан инсан олдуғуну һисс едә билмәз. Инсан Вәтәниндә инсандыр.

Бу барәдә Н. Х. Андерсенин марағлы бир һекајәси вар. Һекајәдә дејилир ки, бир өлкәнин бөјүк дәјәрә малик олан пулу бир мұсафирин чибиндә башга өлкәјә кедир. Орада бу пуд һеч кәсә кәрәк дејил, һеч кәс она көзүнүн учула да бахмыр. Узун «сәјаһәтдән» сонра «гәриб-сәмиш» пул Вәтәнә гајыдыр, јенидән өз дәјәринә јүксәлир.

«Бизә елә аналар лазымдыр ки, Вәтән олмағы барчарсылар». Чүнки Вәтән—ана учалығындан башланыр. Ана тәрбијәси исә өвләдә Вәтәнә вәтәндаш едир.

«Вәтәни көзәл көрмәк истәјәнин бир көзү доғма олмалыдыр, бир көзү јад»—дежиминдә доғма көзлә уғурларымызы көрүб фәрәһләнмәк, јад көзлә исә Вәтәнә кәнардан бахыб чатышмазлыгларымызы ислаһа чалышмалыҗыг—фикри јығчам вә афористик шәкилдә ифадә олунмушдур.

Башга бир мисал: «Пулун ачмадығы гыфыл јохдурса, пулун гападығы көзү һеч нә ача билмирсә, халгла фәрдин, Вәтәнлә вәтәндашын илишкиси гырылыб». Бу мүасир дејим бүкүнкү мүбаризәмизлә сәсләшән ағыллы вә тутарлы фикридир.

Әзилмиш хырда халгларын ишғалчы империализм дүнјасы илә апардығы әдаләтли мүбаризәјә сәс верән «Шовинистләрин вердији бејнәлмиләлчилик дәрси» дежиминдәки бәдин тәзад охучуну сарсытмаја билмәз. Бу нуна сәсләшән ашағыдакы дејим өз тутуму етибарилә санбаллыдыр: «Мәһкум өлкәнин вәтәндашлары үчүн бол не мәтли сүфрә башына вә ад-сана кедән јол ишғалчынын пачасынын арасындан кечир» Пачанын арасындан кечмәк исә әјилмәк вә алчалмагдыр. Демәк, әјилиб алчалмадан ишғалчыдан тулапајы алмаг мүмкүн дејил.

Е. Ағаоглунун дејимләринин бир гисминдә әдәби әсәрләрин мәлум гәһрәманларына мүрачнәт едилир. «Почт гутусу»ндан чыхыб Баһадыр бәјә вә Едилја ханыма чеврилдик» дејими Ч. Мәммәдгулузадәнин «Почт

гутусу»ндакы Новрузәли вә Ч. Чаббарлынын «Севил» вә «1905-чи илдә» пјесләриндәки Едилја вә Баһадыр бәј образлары үзәриндә гурулмушдур. Мүәллиф демәк истәјир ки, ингилабдан габаг «Почт гутусу»ндакы Новрузәли кими савадсыз, садәләвһ идиксә, инди савадланыб Вәтәнин намуслу өвләдә олмаг әвәзинә бир гисим башабәла зиялылар мәдәнијјәти Едилја кими әхлагсызлыгда вә Баһадыр бәј кими бошбоғазлыгда көрүрләр.

Бу дејим әдәбијјатымыза дәриндән бәләд олан, онун гајәсини дәрк едән, бөјүк арзуларла јашајан бир вәтәндашын тәәссүф долу үрәк ағрысынын ифадәсидир.

Сәнәт вә әдәбијјатда ән'әнә вә новаторлуғун маһијәти вә гајәсини чох дүзкүн дәрк едән мүәллиф тутарлы бир тәшбихлә бу мәсәләјә өз мұнасибәтини билдирир: «Һәјатда мәним јеримн баладарымын тутмасы мәни ағрытмадығы кими, мәним севдијим нәғмәнин јеринә оңларын севдији нәғмәнин кәлмәси дә мәни ағрытмыр. Бурада мәни јалныз бир чәһәт ағрыда биләр: биз ата-бала олдуғумуз һалда, нәғмәләримиз ата-бала олмазлар».

Чох ағыллы мөвгедир: ата илә өвләдин нәғмәси ејни олмаја биләр... Бура гәдәр мүәллиф новаторлуғу гәбул етдијини билдирир. Чүнки бунсуз мүмкүн дејил. Лакин бир шәртлә: нәғмәләр дә ата-бала олмалыдыр, јә'ни өвләдин нәғмәси ата нәғмәсини инкар дејил, тәсдиг етмәлидир, даһа доғрусу, јени нәғмә көһнә нәғмәнин үзәриндә гурулуб, ону давам етдирмәлидир. Бу, ән'әнә вә новаторлуғ һаггында доғру мұлаһизәдир.

Китабдакы ифадәләрин бир гисми афоризмдән чох, көзәл дејилмиш бәһзәтмәдир. Лакин бу бәдин дејимләрин дәјәри һеч дә афоризмдән әскик дејил: «Очағымда јанан Абшерон газы мәни торпағымын дәрин гатларынын нәғмәләри илә исидир» — дејими илә Вәтән газынын истисиндә торпағын дәрин тәкиндән, јә'ни кечмишин дәрин гатларындан (чүнки тарихин дәрин гатлары торпагдадыр) кәлән сәсләри ешитмәклә мүәллиф Ана торпаға бәсләдији бөјүк севкисини билдирир. Чүнки Вәтән өвләдә Вәтәнин ади дашында, гумунда, колунда, чөлүндә белә нәсә бир харигүл'адәлик көрүр. Бу көрүм исә јалныз күчлү севкидән доғур. Дејимин икинчи һиссәсиндә—«Азәрбајҗан дилини билмәјәнләр исә ону јалныз мезозој чөкүнтүсү билиб одуна гызынын»—чүмләсиндә исә о, Вәтәнин мадди дәјәрләрини шәхси хејринә јөнәлдән, онун сәрвәтләриндән истифадә едиб дәрәд вә гајғысыны чәкмәјән, Вәтәни Вәтән олдуғу үчүн дејил,

онун мадди тәләбләрини өдәдији үчүн гәбул едән надан-
лара һүчум чәкир. Мүәллифә кәрә Азәрбајчан газы
Азәрбајчан дилиндә нәгмә охујур. Бу дили билмәјән о
нәгмәни нечә баша дүшсүн! Буна кәрә дә онлар үчүн
Абшерон газы ади мезозој чөкүнтүсүдүр. Бу, әслиндә
һәр јердә беләдир. Лакин Вәтән өвлады үчүн газ мадди
сәрвәтдән башга, һәм дә торпағын кечмишиндән хәбәр
верән мә'нәви сәрвәт—ја'ни нәгмә олмалыдыр. Бу нәг-
мәни исә вәтәндашын гулағына Ана торпага бөјүк севки
чатдыра биләр. Бу севки јохдурса, газ ади мезозој чө-
күнтүсүдүр.

Мәнә кәрә, ики чүмләдән ибарәт олан бу дејим бир
ше'рдир. Анчаг бурада сөзләр дејил, бир-бирини инкар
едән фикирләр гафијәләнмишдир.

Јекун олараг ону демәлијәм ки, китабдакы дејимләр
вә көрүмләр мәни һәм дүшүндүрдү, һәм дә ганадлан-
дырды. Белә куман едирәм ки, һәчм е'тибарилә бу бала-
ча әсәрләр бөјүк мәтләбләрә тохундуғундан охучулары-
мызы да дүшүндүрүб ганадландыра биләчәк.

БӘХТИЈАР ВАҺАБЗАДӘ

ХАЛГ, МИЛЛӘТ, ВӘТӘН, ВӘТӘНДАШ

*Сәндән башга, Азәрбајчан,
Нә вар мәним үрәјимдә!*

МӘММӘД АСЛАН

* Күч Вәтәнә вә инсанлара хидмәт едирсә
—Гүдрәт, һаггы боғмаға јөнәлирсә—Зор ад-
ланыр.

* Вәтәним Азәрбајчан, һәмвәтәним һәгигәт-
дир.

* Халг һаггындакы һәр бир һөкм кечмишә,
индијә вә кәләчәјә аид дәрин билијә, сон дәрә-
чә дүрүст мүшаһидәјә вә ағыллы мәнтигә
әсасланмалыдыр.

* ...«Почт гутусу»ндан чыхыб Ваһадыр бә-
јә вә Едилја ханыма чеврилдик.

* Вәтәндашларынын хырдалашыб тәбәәләр-
рә чеврилмәси дәвләтин сүгута уғрајачағыны
көстәрән барометрдир.

* Вәтәндаш өзүнү о дәрәчәдә бөјүк һисс
етмәлидир ки, дәвләти тәмсил етдијинә онда
шүбһә јери галмасын. О өзүнү белә һисс етмә-
јәндә, вај ганунларын һалына!

* «Азадлыг, ја өлүм!» шүарыны бајраг едән
халга өлүм јохдур.

* Вәтән о шејдир ки, уғуру да көзүмүзү
јашардыр, уғурсузлуғу да.

* Халг—Инсанын вә Әмәјин биркә адыдыр.

* «Ә'лаһәзрәт» сөзүнү жалныз Вәтән вә халг сөзләринә гошмаг олар. Мәсәлән, белә «Ә'лаһәзрәт Вәтән! Јолунда өлмәјә һазырам!» «Ә'лаһәзрәт халг! һәр бујруғуна һазырам!»

* Тарих јолларында һеч бир халг өлмүр. Јалныз киминсә дили унутулур вә ады дәјишилир.

* Һејранлыгдан көзүн јашармырса, мәдәнијјәт абидәләримизин арасында долашма; ифтихар һисси синәни габартмырса, «Дәдә Горғуд»у вәрәгләмә; сүмүјүн ојнаға кетмирсә, «Чәнки»јә гулаг асма; гашларынын дүјүнү гоз гырмырса, тарихимизни охума.

* Вәтән елә Вәтән олдуғу үчүн көзәлдир. Дүнјанын һарасындаса бундан јахшы, пис вә ја буна бәнзәр торпаг олуб-олмамасынын мәсәләјә һеч бир дәхли јохдур.

* Вәтәнин көзәллијини мүгајисәдә көрмәк әслиндә Вәтәнә гаршы корлуг вә нанкорлугдур.

* Азәрбајҗан мәдәнијјәти олмаса, дүнја мәдәнијјәтинин бүтөвлүјү мүмкүн дејилдир.

* Һәјатда мәним јерими балаларымын тутмасы мәни ағрытмадығы кими, мәним севдијим нәғмәнин јеринә онларын севдији нәғмәнин кәлмәси дә мәни ағрытмыр. Бурада мәни јалныз бир чәһәт ағрыда биләр: биз ата-бала олдуғумуз һалда. нәғмәләримиз ата-бала олмазлар.

* Мән јазычыјамса, һеч дә Вәтәни севдијимә көрә јазмырам, јаздығларымын Вәтәнә кәрәк олдуғуну дүшүнүб јазмырам; Вәтәнин мәнә кәрәк олдуғу үчүн дә јазмырам—мән онун бојнуна миннәт, чийнинә јүк гоја билмәрәм ахы!

* Тәпәләр-үзәриндә учалдыгча учалан зир-вә өз мәгсәдиндән узаглашыр.

* Тәбнәт өзүнү дәрк етмәк истәјәндә инсаны јаратды. Халг өзүнү дәрк етмәк истәјәндә өз мүтәфәккирләрини јетишдирир.

* Ѓыраг јердә башым даша дәјсә дә, ағзым бала батса да, Азәрбајҗана тәләсирәм: бир тез кедәк, гәлбимизин јарасыны Вәтән сағалтсын, гәлбимизин севинчинә Вәтән шәрик олсун!

* «Атамын үз гојдуғу торпаг һаггы!..» Бу бизим андымыздыр. Бу бизим вәтәнсевәрлијимизин ән камил елми ифадәсидир. Атамын үз гојдуғу торпаг һаггы!

* Ана—Вәтән дејилдирсә, Вәтән анадан ирәлидир; Вәтәнә гаршы чыхан анаја аман јохдур.

* Бизә елә аналар лазымдыр ки, Вәтән олмағы бачарсынлар, ону тәмсил едә билсинләр.

* Аналар Вәтәни дәрк едиб таныјарса, Вәтәни тәмсил етдијини анлајарса, Вәтәнә өлүм јохдур. Һарада ки, аналар бу сәвијјәјә јүксәлмәјибләр, ора Вәтән јох, гуруча әразидир.

* Сәнин јолунла кетмәк, еј ата, мәни доғма јурда вә доғма халға даһа да јахынлашдырмаса, мән сәнин јолунла кетмәјәчәјәм!

* Шовинистләрин вердији «бејнәлмиләл-чилик» дәрсидир...

* Бүтүн дүнјанын тәлējини дүшүнән өз баласынын тәлējини дүшүнмәјә билмәз. Өз баласынын тәлējини дүшүнән исә дүнјанын тәлējини дүшүнмәјә дә биләр.

* Ғарабағ һаггында нәғмәм:

Синәси — јаз,
Үрәји — јай,
Сүфрәси — пајыз,
Ағлы — ғыш.
Белә торпаг, сәнә алгыш!

* Биз доғма торпағымызы јад торпағын-
дан сечиб фәргләндирә билдијимиз кими, тор-
пағымыз да бизи јадлардан фәргләндирә би-
лир.

* -Доғма торпагда јыхыланда адамын ча-
ны аз ағрыјыр. Бунун сәбәби одур ки, торпаг,
јыхыланын өз баласы олдуғуну дујуб јумша-
лыр.

* «Вәтән» вә «дөвләт» башга-башга ан-
лајышлардыр. Шәхсин мүәјјән бир дөвләтә
салиглији вә ја хәјанәти онун шәхсијјәтчә јак-
шы вә ја пислијинә дәләләт етмиш. Вәтәнә хә-
јанәт исә һәр јердә вә һәмнишә биабырчылыг-
дыр.

* Јалныз халгын бүтүн өмүр јолуну кеч-
мәклә, јалныз бу јолларда онун јашадығыны
јашамагла, онунла ағлајыб күлмәклә халгын
әсл өвлады, јурдун әсл јурддашы олмаг мүм-
күндүр.

* Халгын тарихиндән хәбәрсишләр она ла-
јигли өвлад ола билмәсләр.

* Халгы милләт еләјән дүшмәнин јумру-
ғудур.

* Дәдә-баба јолујла кетмәк көһнәликдир-
ми? Дәдә-баба јолундан сапмаг јениликдирми?
Јох! Нә еләдир, нә белә. Јол һәмин јолдур, га-
багча дәдә-бабалар кедибләр, инди биз кеди-
рик. Биздән сонра бала вә нәвәләр кедәчәк-
ләр.

* Будағын буилки артымы билдирки ар-

тымынын үстүнә кәлдији кими, оғулларын јо-
лу да аталарын јолунун давамы олмалыдыр.

* Еј халг! Сән тәбиәт гәдәр улу бир вар-
лыгсан. Сәни севмәк аздыр, сәни өјрәнмәк кә-
рәк! Сәни өјрәнмәк вә севмәк аздыр, сәни се-
вә-севә өјрәнмәк, өјрәнә-өјрәнә севмәк кәрәк!

* Бүтүн дајаглар торпаға дајаныр.

* Мәндән асылы олмајараг, сөзүмдән вә
һәјатымдан доғма халгын вә Вәтәнин руһуна
вә ирадәсинә азачыг белә, хилаф нәтичә чы-
хырса, мән о сөздән вә о һәјатдан имтина еди-
рәм.

* Вәтән һаггында елә бир јакшы сөз де-
јилә билмәз ки, ондан даһа јакшысыны демәк
мүмкүн олмасын.

* Халг милләт үчүн хаммалдыр; милләт
халгын өзүнү дәрк етмиш һиссәсидир.

* Һәгиги вәтәнпәрвәр олан бүтүн вәтән-
дашларын мараг даирәсиндә ики башлыча ис-
тигамәт ајдын сечилир: өз ихтисасы, доғма јур-
дун вә халгын тарихи. Одур ки, дүнјакөрүшләр-
риндән, јарадычылыг—фәалијјәт формаларын-
дан, һәтта гаршылыглы шәхси мүнәсибәтләр-
риндән асылы олмајараг, онлары үмуми бир
чәһәт бирләшдирир.

* Очағымда јанан Абшерон газы мәни
торпағымын дәрин гатларынын нәғмәләри илә
исидир. Азәрбајчан дилини билмәјәнләр исә
ону јалныз мезозој чөкүнтүсү билиб одуна ғы-
зынырлар.

* Бәнәвшәләр, ғызылкүлләр, ијдә чичәк-
ләри өз әтрини сәнин гәлбиндән алып, еј халг!

* Әјилиб торпағы өпмәк, бу торпаға һеј-
ранлыгдан вә ја онун һәсрәтиндән ағламаг вә
бу кими «ағыз ширинлији» Вәтән дујғусунун
сонудур. Бу, јакшы бәсләнмиш, гәшәнк кејин-

дирилмиш севимли бир көрпәни гучага көтүрүб өпмәк кими бир шејдир. Вәтән үчүн мәһрумијјәтләрә дөзмәк, лазым кәлдикдә һәјәт не'мәтләриндән кечмәји бачармаг, онун азадлығы вә чичәкләнмәси наминә тәр төкмәк, ган ахытмаг вә ја ганы ахыдылмаг исә бу дујғунун башлыча шәртидир.

* «Доғулан өләчәкдир» сөзүнә мүдриклик вә санбал верән онун ел ичиндә јаранмасыдыр.

* Кими дејир: бу өлкәнин јијәси олајдым!.. Кими дә дејир бу өлкәни јејәси олајдым...

* Гызылкүлдән әтрафа гызылкүл әтри јайылдығы кими, Ичәришәһәрдән дә Азәрбајчан әтри кәлмәлидир.

* Дүнијанын бүтүн зоракы адамларына дишим гычаныр.

* Мәни боған бармагларын әтрини бир-бириндән сечә билирәм. Бунларын ичиндә бурнума доғма кәлән әтирләр дә вар. Мәни ән чох ағрыдан да онлардыр.

* Таныдығым-танымадығым бүтүн достларымын бирчә ады вар: Адил! Чүнки адил олмајан адам атам да олса, хиласкарым да, достум дејил.

* Вәтәнин адлар сијаһысында биринчи олмаг бир јана, онун торпагларында атылыб-унудулмуш бир инчи олмаг да хошбәхтликидир.

* Адам вар ки, анасы ону Вәтән үчүн сәнки не'мәтләр хәзинәси доғуб. Арзусу, гәзәби, севинчи, кәдәри, севкиси, һәтта көркәми дә (көрүнүшчә ејбәчәр олса белә) Вәтәнин сәрвәтидир.

* Халг елә бир исимдир ки, сифәтә еһтијачы јохдур. Ачиз халг олмадығы кими, гәһрә-

ман халг да јохдур; оғру халг олмадығы кими, доғру халг да јохдур; мүртәчә халг олмадығы кими, мүтәрәгги халг да јохдур вә б. к.

* Халг шаири олмајан шаирин халгын тәкнәсинә әл узатмаға һаггы јохдур.

* Милләтин ән мағмун фәрдләринин дә једди дивар архасында белә, гијаби олса белә, мә'руз галдыглары тәһгирләр унудулмур, үстүстә ығылыб ја онун өзүнү јахыр, ја да јағысыны.

* Әкәр досту-јары сыраламаг оларса, биринчи дост, биринчи јар Вәтәндир — елијлә, дилијлә, амалыјла...

* Еј Ата Јурдум, еј Азәрбајчан! һамы сәндән үз дөндәрсә дә, һамы мәндән үз дөндәрсә дә, нә сән тәк галачагсан, нә мән тәк галачам: дүнја дурдугча сән мәним галам олачагсан, мән сәнин галачан.

* Чохмилләтли империја зоопаркын јыртычы һејванлар сахланан бөлмәсинә бәңзәјир.

* Пулун ачмадығы гыфыл јохдурса, пулун гапалдығы көзү һеч нә ача билмирсә, халгла фәрдин, Вәтәнлә вәтәндашын илишкиси гырылыб.

* Һара гачырсан гач, Һара сүрүлүрсән сүрүл, истәр гал, истәр өл—Вәтән јенә дә Вәтәндир.

* Инсан варса, Вәтән вар, Вәтән јохдурса, инсан јохдур.

* Ән дәһшәтли гарғыш будур: «Вәтәндән јетим галасан!»

* Сиз Вәтәни сөјүн, Вәтәни, гызлар, Сизи унутдуран мәнә — Вәтәндир! Сиз Вәтәни севин, Вәтәни, гызлар, Сизләрдә севдијим—јенә Вәтәндир!

* Халг—миннэтдар ола билмээ!
* Милли дэрд, Вэтэн дэрди орталыга де-
жилэн сөүш кимидир—ким өзүнэ көтүрсэ, онун-
кудур.

* Вэтэн бинадыр, халг бэннадыр, һәјат
тикинти просесидир, тарих шагулдур.

* Вэтэн адынын тез-тез, шән-шән чәкил-
мәси, еләчә дә Вэтәни тәмсил едән мүсбәт об-
разларын, тарихи адларын сых-сых тәкрат
едилмәси суверенлик әләмәти дејил, мухтар-
лыг әләмәти, нәтичә е'тибары илә мәғлубијјәт
әләмәтидир.

* Кичик үрәкдә бөјүк буз парчасы јерлә-
шир.

* Ғызылкүлүн дә ајаг алтына атылмышы
зибилдир.

* Әрлә-арвадын бир-бириндән ән чидди
тәләби дә әрк мәзмуну дашымалыдыр.

* Әсл инсанлар үчүн јолухучу олмајан хәс-
тәлик јохдур.

* Һөрмәтли адам одур ки, биз она һөр-
мәт едирик. Беләләринин чох олмасыны истә-
јириксә, инсана һөрмәтлә јанашмағы адәтә че-
вирмәлијик.

* Мәни өзүнә борчлу едән јахшылығы
истәмирәм, мәндән миннәтдарлыг көзләјән јах-
шылыга исә дөзмәк даһа чәтиндир.

* Өзүнү мәндән алчаг тутан адамын һа-
лына ачыјырам, өзүнү мәндән јүксәк тутана
исә күлмәјим кәлир.

* Башгаларыны дејә билмәрәм, мән исә
«Ел үчүн ағлајыб кор олмағ», «Ел јолунда өл-
мәк» кими сөзләри белә баша дүшүрәм: Ел јо-
лунда тохундан өлмәк јохдур.

ИШ, ИШКУЗАРЛЫГ, МУБАРИЗӘ, МУБАРИЗЛИК

Јикидим, үзәринә јағы кәлди.

*Ојармағ мәндән, савашыбан һүнәр
көстәрмәк сәндән.*

ДӘДӘ ГОРГУД

* Һәјат метронун јухары апаран пиллә-
чархыны хатырладыр. Һәрәкәт заманы пиллә-
ләри галхмағ да олар, дурдугун пилләнин вес-
тибүлә чатмасыны көзләмәк дә.

* Һеч бир иш тутмајанын иддиасы даһа
бөјүк олур, чүнки онун иши јалныз иддиә ет-
мәкдир.

* Гаршыма чыхан иланы тапдаламамырам-
са, бу она еһтирам бәсләмәјимдән ирәли кәл-
мир.

* Тәбиәт елә бир анадыр ки, дикбаш ба-
ласыны үзүјола баласындан артыг истәјир.

* Кеч-тез һамы һәјатын дибинә енир: ки-
ми өјрәнмәк үчүн, кими галмыш күнләрини ба-
ша вурмағ үчүн.

* Өлүмдән горхмамағ—чарәсизлик учун-
дан горхмазлыгдыр, өлүмдән горхмағ исә—
икигат ачизликдир.

* Чох фәндкир вә гүввәтли бир күләшчи
һәлледичи көрүшдә өзү кимисинин биринә
удузду. Ондан һәр чәһәтчә ашағы олан башга
жүләшчиләр башладылар она дәрс вермәјә: кә-
рәк елә јох, белә едәјдин. Бу мәсләһәтләр кү-

лэшчини сон көрүшдә удузмасындан даһа бәрк ағрыдырды.

* Чәкишмә елә јеканә мүбаризә форма-сыдыр ки, тәрәфләрин икиси дә һагсыз.олур.

* Гум дәнәләри бир-бирини тутмадығы үчүн күләк онлары асанлыгга истәдији сәмтә сәпәләјир.

* Өмрүндә бир дәфә дә јыхылмајыбсан-са, бу о демәк дејил ки, сәни јыхмаг олмаз. Јы-хылмаг үчүн күләшмәк кәрәк.

* Нәјатын јүкүнү чијиндә дашымаг чә-тиндирсә, ону чијиндән атмаг даһа чәтиндир.

* Бир вахт мејмуна десәјдиләр ки, кәлә-чәкдә јеримәк үчүн она икичә ајаг кифајәт едәчәкдир, бу мә'насыз хулјаја онун күлмәји тутарды.

* Чохлу гәләм-карандашы олан, онлар-дан јалныз гол чәкмәк үчүн истифадә едән адам көрәндә И. А. Крыловун «Мејмун вә көз-лүкләр» тәмсили јадыма дүшүр.

* Һамы халгы ојанмаға чағырыр, һеч де-јән јохдур ки, бир өзүм дә ојаным.

* Ән бөјүк дәрдим: шәрә һеч бир тә'сир көстәрә билмәмәјимдир. Ән бөјүк арзум: шә-рин әзилмәсиндә иштирак -етмәкдир.

* Оду пәрдә архасында кизләтмәк олмаз.

* Сәһв етмәкдән горхмағын өзү сәһвдир.

* Нә алчалмағын мүбаризә илә бир әла-гәси вар, нә алчалтмағын.

* Даим нараһат ол, тапмасан да ахтар. «Билмирәм, билмирәм...» дејиб дурма. Биә вахт көзүнү ачыб көрәрсән ки, доғрудан да һеч нә билмирсән.

* Сәлигәсиз адама сәлигәсиз ев сәлигә-сиз көрүнмүр.

* Фәнд о шејдир ки, күчү күчсүз едир.

* Еј гарталбаз чыртданлар вә еј чырт-данларын тә'рифиндән сәрмәст олан «гартал-лар», зәһләм кедир, зәһләм кедир сиздән!

* Рәгибин мүбаризә үсулуну гәбул етмәк дејүшүн тән јарысыны удузмаға бәрәбәрдир.

* Вај о күнә ки, Гузу Гурдла барыша, Тәмсилчинин зәһмәти әлиндә гала.

* Еј сөз, сән нә вахт иш олачагсан?!

* Вахтым олмадығы үчүн һеч бир иш тута билмәдим.

* Голдан күчсүз һәгигәтпәрәст базара пул-суз кедән адам кимидир.

* Дүшүнүлмәдән атылмыш аддымын бәһ-әсини, башга сөzlә, көјдән дүшмүш алманы мән истәмирәм.

* Сөз зәнкдир. Сән ону јаздыгча вә ја фикриндә доландырдыгча, о чалыныр, јени-је-ни сөз вә фикирләри ојадыр. Халгымыз әбәс кәрә демәјиб ки, «Сөз сөзү кәтирәр».

* Өлүмүн јеринә олсајдым, јашамаға кү-чү олуб, ләјагәти олмајанлары мән дә гәбул ет-мәздим. Дејәрдим: гој габагча јашамаға ла-јиг\олуб, сонра өлмәк һүгуу газансынлар.

Истәсән ки, дајынла араныз дәјмәсин, истәсән ки, онун јанында башын ашағы, үзүн гара олмасын—өзүн өзүнә дајы ол.

* Сакитлик мәним иш отағымдыр.

* Јох! Зәрурәти дәрк етмәк һәлә һеч дә азадлыг дејилдир. Чүнки бу тәркибдәки «зә-рурәт» сөзү артыг азадлығын әкси кими көтү-рүлүр вә бу шәкилдә «зәрурәти дәрк етмәк» азадлыгдан әл үзмәјә, мәһкумлуғга барышма-ға чағырышдыр.

* Азадлыг зәрурәти дәрк етмәкдән ибарәт-дирсә, ирадә нәјә кәрәкдир?

* Көлкә јердә сүрүнсә дә, һеч вахт ајаг

алтында галмыр. Еј ајаг алтына јыхыланлар,
һеч олмаса, өз көлкәниздән утанын!

* Инсана хас җанлы һәјат кәркинлик гануну
үзәриндә дајаныр.

* Сөzlә иш арасында 1001 аҗаҗ јол вар.
Ону бирчә аддымла кечмәк олар. Бу аддымы
мин адамдан бири атыр.

* Ишләмәји бачармајан динчәлмәји дә ба-
чармаз.

* Ән габилијјәтли вә јүксәк кондисиялы то-
хум габилијјәтсиз торпаға дүшдүкдә олдүју
кими, ән бәшәри фикир дә азара вә васвасы-
лыға чеврилдикдә бајағылашыр.

* Бир манат олмаға чан атырдым, јүз гәпик
олдум, јүз гәпик!

* Ахына гаршы үзмәкдән мәгсәд сулары тә-
мизләмәкдир.

* Үзмәји гәтијјән бачармајанлар арасында
еләлери вар ки, һәтта чаја кирмәмиш ахына
гаршы үздүкләрини зәнн едирләр.

* Ев ишләринә кишинин көмәји јалныз
гочаг вә ағыллы гадын үчүн хејирлидир. Сәфех
вә тәнбәл гадын исә кишисиндән белә бир кө-
мәк көрәндә даһа да сәфехләшир вә тәнбәл-
ләшир.

* Һәгигәт ејни адлы ахтарышдан ибарәтдир
вә ону ахтаран һәр кәсин өзүндәдир. Буну дәрк
етмәјән адам һәгигәт сорағында әлдән дүшүр,
ахырда бу гәрара кәлир ки, һеч јердә һәгигәт
јохдур.

* Демәјин ки, бизә фәалијјәт мејданы ве-
рилмәјиб—һәр кәсин һәјата мүнәсибәти онун
үчүн фәалијјәт мејданы дејилми?!

* Көкләр зейфләдикдә будаглары кәсир-
ләр.

* Мүбаризәдән кәнарда галан јохдур: ки-
миси мүбаризә апарыр, кимисини әлдә етмәк
уғрунда мүбаризә кедир.

* Китаблара јалныз она көрә бахмалы-
јыг ки, һәјатын ичтиман рәнкләрини кечмишин
тәчрүбәси әсасында дүзкүн сечә биләк. Һәјат-
ла исә даһа чох, гат-гат артыг мәшғул олма-
лыјыг.

* Гашынын дүјүнү гоз гырмырса, нифрәт
етмәји бачармырсан.

* Хырда җағғынын бүкүнкү кәскинлији
сабаһкы күлүнчлүјүнүн дәрәчәсини көстәрир.

* «Инсан зүлмә табедир» дејирләр. Анчаг
зүлмә табә олан һеч инсан дејил—ја өз күна-
һындан, ја өзкәнин.

* Фәлсәфә тәтбиги елмдир. Буну дәрк вә
гәбул етмәјән философун реал әләмлә вә әсл
әләмлә һеч бир әлағәси јохдур.

* Бүтүн дөвләтләрин силаһа архаланма-
сы көстәрир ки, тарих һаким милләтләрин јолу,
мәһкум халqlарын мүәллимидир.

* «Торпаг» сијаси-етик анлајышдыр. Нә-
гәдәр ки, Јер үзүнә инсан ганы дүшмәмншиди,
Вәтән торпағы да јох иди.

* Сөзүн мәгсәд јох, һәрәкәт үчүн ишарә
олдуғуну ондан билирәм ки, ејни бир объекти
сонсуз сәјда епитетлә бәзәмәк олар.

* Нә гәдәр чәтин олур-олсун, демәли, мүм-
күндүр.

* Тарих көстәрир ки, ади нөкәрин башы-
на бир даш дүшүрсә, ики аҗадан бирини сеч-
мәк үчүн даваја кедәнин башына ики даш дү-
шүр.

* Зора јох, һәгигәтә архаланмалы! Чүн-
ки зор бу күн сәндәдирсә, сабаһ онда ола би-

ләр, һәгигәт исә өз јијәсини һеч вахт атыб кетмәз.

* Устгурумун да базис һиссәси олур: бу, азадлыгдыр. Белә ки: габагча азадлыг, сонра поезија; габагча азадлыг, сонра фәлсәфә...

* Дамчы даш дәләрсә, «бир атым барыт»ла да дөјүшә кирмәк олар—бу шәртлә ки, һамымыз ејни һәдәфи нишан алмалыыг.

* Јанмаға имканы олмајанда гуру да јаш кими түстүләнир.

* Гочасанса бизи мүдриклијинлә севиндир, кәнчсәнсә чевиклијинлә.

* Имзаланыб-имзаланмамасындан асылы олмајараг, һәр бир идеја коллектив шуурун мәһсулудур. Ону саф-чүрүк етмәдән гәбул етмәк онун даһа да чилаланмасында вә ја коллектив әмәкдә иштирак етмәкдән бојун гачырмаг демәкдир.

* Дүнјада нә гојуб кетсәк, дүнјадан апардығымыз да о олачагдыр.

* Адамы јени фикир үстә даһа чох данлајырлар. Чүнки инсанлар да, чәмијјәт дә көһнә фикирләри гыш күнүндә исти јорған кими үстләринә өртүрләр вә сән ону тәрпәдиб тәзәләјәндә онлар нараһат олурлар.

* Ахмаг сөзүн ән тутарлы чавабы гулаг ардындадыр.

* Гарғы гәләм чырылдајыр,
јазыр дәрди дәфтәрә.
О гәләм о дәрдләри,
јазмајыбмы, мин кәрә?!

* Еһкамчылыг вә боғучу рәсмијјәтчилик һәрч-мәрчлијә гаршы мүаличә васитәси ола билмәз.

* Дәнизләри долдуран көјләрин курултусу јох, јағынты зәррәләридир.

* Һәгигәтә мүнәсибәтә көрә инсанлар үч група бөлүнүр: һаггын дашыјычылары, һаггы горујанлар, һаггы боғанлар. Һансындансан?

* Дил тәкчә данышмаг үчүн јох, һәм дә сусмаг үчүндүр.

* Көрдүн ки, көзләдијин кәлмәди, өзүн она доғру кет.

* Өлүмдән горхма—јалныз өлүјә өлүм јохдур.

* «Варым!»да ағры јохдур, сонунда башым даша дәјсә дә. «Варым, вармајым?» Бундадыр ағры, башыма даш дәјсә дә, дәјмәсә дә.

* Ја ахына гаршы үз, ја ахынла. Јериндә галма—ијләнәрсән.

* Ихтисаслашма психоложи просесдир. Нә гәдәр ки, шәхс, мәсәлән, дәмирчи кими дахилән көкләнмәјиб, ону бу саһәдә ихтисаслашмыш сајмаг олмаз.

* Идејанын тохумуну сәпмәк аздыр. Ону бечәрмәк, јетишдирмәк, мәһсулуну дәрмәк кәрәк.

* Узун мүддәт күлүнү һара төкәчәјини билмәјән адам ахырда ону өз башына төкмәјә мәчбур олур.

* Кишинин баш гошмадығы иш ола биләр, анчаг бачармадығы иш олмамалыдыр.

* Факт јумруг кими бир шејдир, ону гулаг ардына вурмаг хаталыдыр.

* Өјрәнмәк о вахтадәк кәрәкдир ки, сән бир иш көрәчәксән.

* Зәманә гаровдур — һәјатын күндәлик бурулғанындан башга һеч нәји көрмүр.

* Өзүмү өјә билмәдијим кејфијјәтин әкси үстүндә өзкәни сөјә билмирәм.

* Мәчбури бекарчылыг мәчбури даш дашымагдан ағырдыр.

* Узаг көрмөк аздыр — о узага апаран жолун һәр аддымыны көрөсән көрөк.

* Бәдин сәнәтләр «Мус...Мус...» дедији јердә ингилаб сәнәти «Мустафа!» дејир.

* Иш варса, вај тәнбәлин һалына! Иш јох-дурса, вај гочағын һалына!

* Достлуг фәалијјәт формасыдыр; о, фәалијјәт объекти истәјир. Сајсыз-һесабысыз фәрди достлуглар она көрә позулур ки, онларын биркә фәалијјәт объекти—бирләшдиричи мәгсәди олмур.

* Дилим дә, гулағым да, көзүм дә сөздән дојуб; әлим дә, ајағым да, башым да иш үчүн ачыб.

* Тәрәфдарсыз фикир јохдур — чәсарәтли ол, фикрин варса, ат ортаја!

* Елм гаранлыгда нәсә ахтармаға бәнзәјир: бир нөгтәјә нә гәдәр чох вә диггәтлә бахырсанса, ахтардығын шејин чизкиләри көзләрин өнүндә о гәдәр ајдын чанланыр.

* Дашыјычысыз вә горујучусуз һәгигәт нәдир: чөлә атылмыш гызылмы? Гәриблијә салынмыш сөзмү? Кимсәсиз көрпәми? Гәлплијимизә сүбүтмү?

* Баласы олдуғун халг әсарәт алтындадырса, аилә сәадәти вә ад-сан арзуламаг сәнин үчүн алчаглыгдыр.

* Охудугча јазымыз төкүлүб галыр, јаздыгча ишимиз.

* Араз елә чошур, елә чағлајыр, елә шаһә галхыр, өзүнү јерә елә чырпыр ки, бу торпагдыр она дөзүр: истәнилән башга торпаг олсајды, чохдан әријиб төкүлмүшдү мави дәнизә.

* Бу килејләр сизи килеј төрәдичисинә гаршы бирләшдирмирсә, килејләриниздәки түндлүк јаландыр.

* Бөјүк фикирләр мәни тамам ишдән гојур: бөјүк ишләрә күчүм чатмыр, кичик ишләрә әлим јатмыр.

* Јүрәклији гамчынын горхусундан олан атын бојуна боз гатма тутум!

* «Јүрәк ат өзүнә гамчы вурдурмаз» сөзүнү ат јох, атлы дүшүнүб.

* Фикир дәјирмандыр, дәнсиз ишләдикчә дығ-дығы адамы дәнк едир.

* Гынаг һәдәфин ајдын дејилдирсә, килејләрин әбәсдир.

* Ишләјәндә, јазанда, чамаат гаршысында данышанда еһтијатлы ол: һәгигәти сахла ара сөнбәтләринә.

* Амал дејилән шеј јалныз чатачағымыз мәгсәд јох, һәм дә кетдијимиз јолдур.

* Өзкәнин дилини өјрәнмәјә нә вар! Оғулсан, өзкәјә өз дилини өјрәт!

* Һәгигәт ахтарысанса, һәгигәт ахтармајанларда ону көрмәдикдә руһдан дүшмә. Ахы һамы һәгигәт ахтарсајды, һәгигәти ахтармаға һеч бир еһтијач галмазды.

* Ах!.. Нијә мән 20 ил бундан габаг о иши тутуб өлмәдим! О вахтдан бәри гочалмагдан вә әзаб чәкмәкдән башга нә етдим ки?!

* Јүз дири бир өлүнү дирилдә билмәз, бир өлү бир дирини елдүрә биләр. Аман, аман бу өлүләрин әлиндән!

* Дүшүнәндә ки, үзүјүн гашы һеч вахт мұһасирәдән чыхмајачаг, аз галыр бағрым чатласын.

* Достлугун мөһкәмлији вә бөјүклүјү һағында јалныз биркә Амалын ајдынлығы вә бөјүклүјү бахымындан данышмаг олар. Бүтүн галан достлуглар әлиндә «дост-дост» ојунундан башга бир шеј дејилдир.

* Гавајы һалва газанылмыш гуру лохманын дадыны верә билмәдији кими, верилмиш азадлыг да әлдә едилмиш азадлығын дадыны верә билмәз.

* Ел үчүн ағламајан кордур.

* Тәнбәл әрли вә ја тәнбәл арвадлы ев бир тәрәфини ифлич вурмуш бәдән кимидир.

* Һәр бир галалы оғлан вә гызын үрәјиндә бир Гыз галасы олмајынча, һеч бир гала гыз галмајачаг—дашдан јох, гранитдән јох, ән јүксәк ә'јарлы поладдан јапылса да.

* Гурд гузунун демократијасыны кенишләндирирсә, буну аличәнаблашдығы үчүн јох, гузунун бујнузунун бәркидијини һисс етдији үчүн еләјир.

* Магнитә чәзбедичилик хас олан кими, гадын әлиנә сәлигә вә тәмизлик, киши әлинә гүввәт вә бәрәкәт хасдыр.

* Халг көјләрдәки булуд кимидир: көјләр кими кениш, пилә кими јумшаг вә илыг, инәк кими сүдлү, күләкләрин бујруғунда ушаг кими үзүјола... Инанмаг олмур ки, дүнјаны титрәдән, империјаларын чанына үшүтмә салан бу көј курултулары, илдырым шагғылтылары ондан төрәјир.

* Сабаһ һәјат нә сәнин истәдијин кими олачаг, нә истәмәдијин кими. Сабаһ һәјат бизим бачардығымыз кими олачаг.

* Көз јашына чатыр күчүм,

* О да түкәнмәз дејил.

Мин һычгырыг, мин бир аһ-уф,

* Бир ишә әвәз дејил.

* Ән күчлү тә'лимә дә тәрәфдарлар кәрәкдир.

* Һеч бир чыхыш јолу галмадыгда белә,

јенә дә бир чыхыш јолу олур: чыхыш јолу ахтармамағы бачармаг.

* Бу чүр јашаја билмәдијин һалда, бу чүр јашамаг—ачизликдир.

* Һәјатда мин бир јол вар, онлардан јалныз бири доғрудур. Оғулсан, бизә һәмин јолу көстәр!

* Һәр адам һеч олмаса бир јердә там суверен олмалыдыр. Мәсәлән, евиндә, айләсиндә. Бу да мүмкүн олмаса, өз аләминдә, өз чанында. Буну дәрк едән шәхсијјәти тәкадамлыг камерада белә суверенликдән мәһрум етмәк мүмкүн дејил.

* Бөјүк бир мүлкүн тән јарысындан кечмәјә нә вар! Оғулсан, бир тикә чөрәјиндән кеч!

* Сатғынлығын да чөрәк наминә јох, әгидә наминә едилмәси јахшыдыр.

* Ахына гаршы үзмәјин нәдир, ахындан килејин нә?!

* —Ата, мәнә нәдән гачмағы мәсләһәт көрүрсән?

—Сәни дүшүнмәк вә дүшүндүјүнү демәк имканындан мәһрум едән шәраити гыр, оғлум!

* Јолчусан — јола чых!

Һәр заман јол — ачыг!

Ағзыны бағла — чых!

Сөзүнү сахла — чых!

* Бир дағ ки мисгал-мисгал азала—түкәнәчәкдир. Буна көрә дә јармаға башладығым дағын бөјүклүјү мәни горхутмур.

ТӘРБИЈА, ӨЗҮНҮТӘРБИЈА, ТӘРБИЈАЧИ, ТӘРБИЈАЕДАН

Әзизим әзиз, тәрбијәси ондан әзиз.

Аталар сөзү

- * Фикирләшмәјән дәринләшмәз.
- * Ишғалчы ордунун күчү әскәрләрин на-
данлығы илә дүз мütәнәсибдир.
- * Инсан тәбиәтин өзүнүдәркетмәсидир.
- * Өзүнү алдатма, олдугундан артыг кө-
рүнмәјә чалышма! Бунун сону хәчәләт вә пеш-
манчылыгдыр.
- * Бә'зән дәрин һафизә дајаз адамларын
дајағы олур.
- * Өз сәһвини өзкәнин тимсәлында көр-
мәк олдугча е'тибарлы өзүнүтәрбијә васитәси-
дир.
- * Әдәбсизи тәкчә әдәбсизлијинә көрә јох,
һәм дә аиләсинин сиррини ачдығына көрә ғы-
најын.
- * Өзкәнин габилијјәтини, өзүнүн нашы-
лығыны е'тираф етмәк, биринчијә севинмәк,
икинчидән нараһат олмаг... Бунлары инсанлыг
өлчүләри сырасына јазанлар нечә дә һаглы-
дырлар!
- * Өзүнә тәнгиди јанашмаг көзәл сифәт-
дир, һәсәд һиссиндән доғмурса, көркәзмә үчү
дејилдирсә.

* Еј бөјүк иддиачы вә тәләбкар! Сән өзүн
бир ишә јарајырсанмы?!

* Дүзкүн тәрбијә инсанын дүјғу вә дү-
шүнчәләр аләмнин алағы вурулмуш памбыг
тарласына бәнзәдир.

* Кәләчәк нәсли јалныз тәбилик вә һәги-
гәтлә алдатмаг олар.

* Данышыгда мәтбәх мөвзусуна тез-тез
әл атмасы шәхсин зәһни инкишафдан галды-
ғыны көстәрир.

* Гәрибәдир ки, бир гајда олараг, ики-
үзлү адамы «снмасыз»-«үзсүз» адландырыр-
лар.

* Билмәјәндә сыхылыр, бачармајанда бо-
гулурам.

* Бөјүклүјү о адам газаныр ки, харичи
тә'сирләр онун үчүн диктатор јох, мүәллим
олур.

* Охујурам ки, тәрбијәләним, јадда сах-
лајурам ки, тәрбијәләндирим.

* Тәрбијәнин көзәллијини көстәрмәк ис-
тәјирсинизсә, ону көзәл олмајана ашылајын.
Көзәллији көздән салмаг истәмирсинизсә, кө-
зәли тәрбијәләндирин.

* Өјрәниб тәрбијәләнән, анчаг өјрәдиб
тәрбијәләндирмәк үчүн јадда сахламајан адам
сукечирмәјән торпага бәнзәјир.

* Биликсизлик дәрди ниданын белини
әјиб суала дөндәрир, билик севинчи суалын
гәддини дүзәлдиб нидаја дөндәрир.

* —Ә, бу һансы ешшәкдән дәрс алыб, ә?—
сөзүнү ешитдикдә бу зәһмәткеш һејвана рәһ-
мим кәлир. Дејирәм, јазыг ешшәк! Өз мә'ри-
фәтини сәнин адына јазмајан һејван галды-
мы?!

* ...Јох! Ушагданса јашлы адам көзәлдир

вә нә гәдәр јашлыдырса, о гәдәр јахшыдыр, әкәр јолундан сапмајыбса.

* Вәһшиләр арасында јашајан, өз бала-сыны инсан кими бөјүтмәк истәјән ата-ананын һалына јанырам.

* Неч нә билмәмәјимин сәбәби һәр шеј билмәјә чан атмағымдыр.

* Мүдриклик инсанын ганады, өмүрлүк кәнчлији, дүнјаларча дәвләтиди.

* Тәрбијәчилијин чәтинлијини онда көрүрәм ки, һәр адам неч олмаса бирчә нәфәри дә әмәлли-башлы тәрбијәләндирә билмир. Әкәр билсәјди, бүтүн инсанлары тәрбијәләндирмәк бир су ичими гәдәр асан оларды. Белә ки, һәр рәјә өзүнүчә тапшырардыг, гуртарыб-кедәрди.

* Һәр һансы бир сәһәдә дәрин билик она көрә лазымдыр ки, көрүнүшлә маһијјәти сечә биләсән.

* Дүшүнмәјә, өзүнү дәрк вә ифадә етмәјә имканын јохдурса, бир инсан кими јашамыр-сан.

* «Ах, индики ушаглар!..» нидасы кими «Аһ, икид бабалар!..» тәәссүфү дә бәшәријјәтин өзүндән јәгин ки, бирчә нәсил кичикдир.

* Атаны јашатмаг одур ки, онун бүтүн јахшы сифәтләри сәндә олсун, бир аз да артыг.

* Сиздә өзүнүз барәдә хош бир һејрәт ојадан адамдан гачын — о сизи јухуја вериб һәјатдан кери гојар.

* Дарыхырамса, фикирләрим перикиб.

* Гаршымдан бир дәстә бағча ушағы кечди: оғланларын әлиндә ојунчаг тапанча, гызчығазларын әлиндә ојунчаг пулгабы.

* Тәрбијәчиликдә әсәбилик јалныз ити-

рилмиш вә ја неч газанылмамыш усталығын јерини тутур.

* «Ә, ишини көр, ә! Дүнјаны сәнинлә мәл һа дүзәлтмәјәчәјик!..»—дејиб кетдиләр тәрәзинин таразлығыны өз ағырлыгларында поэмаға.

* Идеал—мајакдыр, мајак—үфүгдүр.

* Бачарыгла мүшәјнәт олунмајан дәрин билик дәрин изтираб гајнағыдыр.

* Башдашыма: «Билмәк истәјирәм» јазылмајачагса, даш башыма!

* Кедин, кедин! Гајыданда һалынызы сорушарам.

* Өз кұнаһымызын үстүндә ушаглары данламајаг.

* Илкин анлајышлар барәдә дүшүнмәјән адам алим ола билмәз. Чүнки «нәдән башламалы?» сузлы тәфәккүрүн һәр бир сәһәсиндә Архимедин ахтардығы дајаг нөгтәсидир.

* Қимин елми варса, елмләнмәјә еһтијачы да вар.

* Тәәссүф ки, өзүм дә атамы ән үмуми мәнада маарифләндирмәкдән ирәли кедә билмәдим.

* Инсан кәнчлијиндә дүнјаны кәзмәјә чыхыр. Әкәр о, һәјат јоллары илә дүз кедирсә, Јер күрәси јумру олдуғу үчүн, мүәјјән вахт кечдикдән сонра мүтләг кәлиб өз ата евинә чыхыр. Доғрудан да о, ата евинә кәлиб чыхырса, јолларда көрдүкләринин һамысына сәһиб олур, јох әкәр гајыда билмирсә, јолларда өзүнү дә итирир.

* Инсанларын бөјүк әксәријјәти өз һәјатыны билији үзәриндә гура билмир. Бу, сөзлә ишин бирләшмәдијини кәстәрир.

* Ичәрсиндә бишиб фөвгүнә јүксәлмә-

дән һеч бир мүнәсибәти әмәлли-башлы баша дүшмәк олмур.

* Өзүн ифша етмәјә тәләс—јара нә гәдәр тез сағалса, о гәдәр јахшыдыр.

* Ушағын бејни дашдыр, ја мум? Дашдырса, нијә асанлыгла нахышланыр? Мумдурса, нијә она јазылан өмүр боју силнимир? Көрүнүр, ушағын бејнини белә сәчијјәләндирмәлијик: мум кими асанлыгла көтүрдүјүнү даш кими чәтинликлә итирир.

* Ушағлар лап-кичик јашларындан сәбәб-нәтичә әлагәсини көзәл баша дүшүрләр. Мәсәлән, онлары јалныз гадағанла «тәрбијә едикдә» елә билирләр ки, гадаған арадан галхан кими һәр чүр һәрәкәт етмәк олар.

* Ушағларын тәрбијәсинә кәләчәк атананын гаршылыглы севки дүјүлары ојанандан башламағ лазымдыр.

* Башгасынын архасынча гејбәт кими дејиләнн өз үзүнә дејилән сөз кими гәбул ет.

* Ушаға, онун горху ичиндә көзләдији чәзаны вермәк педагожи савадсызлыгдыр. Чүнки ушағ горхмагла артыг өз чәзасыны чәкмишдир.

* Ушағларымы она көрә башға руһда тәрбијәләндирмирәм ки, ез идеалларымын бөјүклүјүнә инанырам.

* Мүәллим олмағы бачармајан гадын јахшы ана да ола билмәз.

* «Ај ушағ, мане олма!»—дејә-дејә даим ушағлара мане олуруғ.

* Өмрүн мә'насы һаггында дәрин-дәрин дүшүнүлмәјән јердә инсан јохдур.

* Ушағы данламағ мәгсәдилә «Олмаз...» дедикдә, өзлүјүмүздә: «Олар...» дејә дүшүнмәјимиз педагожи усталығымызы көстәрәрди.

* Тәрбијәчи! Ағыр сөз тә'сир етмәклә галмыр, һәм дә бу сөзүн тә'сиринә гаршы иммунитет јарадыр.

* Нә гәдәр ки, сүбутун бүтүн, јахуд әксәр компонентләрини јалныз өзүндә ахтарырсан, һәгигәти дәрк едә билмәјәчәксән.

* Јалныз јаша долмагла кәлән мүдриклик баш учалығы сајыла билмәз.

* Өзүнүдәркетмәнин дәринлији өзүнә кәнардан бахманын сәвијјәси илә өлчүлүр.

* Ананын усталығы бәләкдән кәлән сигналларын шифрини нә гәдәр дүзкүн ачмасы иләдә өлчүлүр.

* Гәбаһәти төрәдә билән шәраитдән өзүнү гору, шәраитин параметрләри илә вуруша киришмә. «Мәни од јандырмаз!!!» дејиб, ода атылмагданса, јанмамағ үчүн өзүнү горусан јахшы олмазмы?

* Мүдриклијимизин зирвәсинә чатдыгдан сонра дөнүб кечдијимиз јола бахдыгда көрүрүк ки, наданлығын бүтүн мәрһәләләрини кечмишик.

* Ушағ ахшамлар јатдыгда вә сәһәрләр ојандыгда ата-анасыны ојағ көрмәсә, ата-анасы онун көзүндә нүфуз саһиби ола билмәз.

* Арасыкәсилмәз зарафат, адәтән, үмуми савадсызлығы өрт-басдыр етмәк демәкдир вә чидди данышмағ үчүн мөвзу олмадығыны көстәрнр.

* Һәр бир адамын әдасы өлкәдә халғ һәјатынын, јурдда елин, елдә евин үмуми вәзијјәтинә ујғун дејилдирсә, јалан, әсассыз вә күлүнчдүр.

* Өз барәмдә нә гәдәр ашағы фикирдә олурамса, һәрәкәтләрим о гәдәр дүзкүн олуғ вә мән онлара көрә аз әзаб чәкирәм.

* Тәрбијә гаршылыгы просесдир. Бу мәнада ки, нә халис тәрбијәчи вар, нә дә халис тәрбијә олунан. Фәрг јалныз ондадыр ки, бириндә тәрбијәчилик мүәјјәнедичидир, о бириндә тәрбијәдиләнлик.

* Ахын нә гәдәр јејиндирсә, үзәримиздә һөкмү дә о гәдәр күчлүдүр. Нә гәдәр јаваш јеририксә, аддымымызы о гәдәр сәрраст атырыг.

* Шәхсијјәтин кејфијјәтинә миллијјәтин һеч бир тәсири јохдур.

* Үз көзәллијинин шәхсијјәтә дәхли јохдур.

* Чалышын ки, хәлвәтдәки ганаचाғынызла үздәки ганаचाғыныз бир-биринә јахын олсун. Өзүнүзү күчә салмамаг үчүн үздә һәддиндән артыг ганачаглы олмаға чалышмајын.

* Горху нүфузун тәркиб һиссәси дејилдир.

* Тәрбијә едиләннин тәрбијәчијә мүнәсибәти тәрбијәчинин тәрбијә едиләнә мүнәсибәтинин күзкүсүдүр.

* Мүәличәдә олдуғу кими, тәрбијәдә дә ишин 90 фаизи диагноздан ибарәтдир. Ајдындыр ки, диагноз нә гәдәр дәгиг оларса, башга сөзлә, мүәјинә мәгсәдилә нә гәдәр чох иш апарыларса, мүәличә о гәдәр тез вә асан баша кәләр. Тәсадүфи дејил ки, диагнозу јүксәк ихтисаслы һәкимләр верир, мүәличәни исә ашағи тибб ишчиләри апарырлар.

* Доғруданмы мүбаризә һәмишә «гарын давасыјла» бағлы олачаг?

* Јалныз идарә етмәји бачармаг аздыр, кәрәк идарә едилмәји дә бачарасан.

* Мүәсирлик радиоактив маддә кими

шүәланыр, авамлыг каһасында кизләнәнләрдән башга һамыны јолухдурур.

* Горху — өз ичимиздә дүшмәнимизин мүтәғиғидир. Горху—дахили дүшмәнимиздир.

* Горха-горха гудуртмушуг итләри!

* Ихтисаслашманын јүксәклик дәрәчәси мараг дапрәсинин даралмасыны јох, идрак үслубунун мүәјјәнлик сәвијјәсини көстәрир.

* Бәдбәхтлик елә бир мәктәбдир ки, ону һамы өзү кечмәјә чан атыр, көзү чыхан гардашындан ибрәтләнмәк истәмир.

* Күнләр исанын «өмүр сарајындан» јалныз «күндә бир кәрпич» кими дүшмүр, һәм дә онун көзүндән пәрдә кими көтүрүлүр.

* Пис о дејил ки, ушаг ушаглыг едир, пис одур ки, бөјүк һушсуз олур.

* Дәрдим — мүәллимимдир.

* Галиб олмагмы истәјирсән, һаггы булмагмы? Унутма ки, бунлар ејни шеј дејил.

* Тәкнәјә нисбәтән тарланын үстүнә даһа иштаһла, даһа шәстлә јеримәк кәрәк.

* Базарда мејвә-тәрәвәз битмир, базарда чамыш-инәк сағылмыр. Әли зәнбилли базара кедәндә бағ-бостан вә фермаларда тәр төкәнләри көз өнүнә кәтирин вә өз әда-иддиаларынызы низама салын, ајыбдыр!

* Тәрбијәдән кениш тәмәркүзләшмә сәһәси јохдур. О, атмосфәр һавасытәк һеч бир дөвләтә табе олмајан јеканә глобал системдир. Башга сөзлә: тәрбијә елә бир зәнчирдир ки, Одлу Торпагда бирчә һалгасы тәрпәндикдә далғасы Дејнјов бурнунда һисс олунур.

* Мөһкәм јаддашсыз билик пәлтәк нәтигә бәнзәјир.

* Јарымчыг тәрбијә көдәк јорған кими-

дир: башына чәкирсән, ајағын ачыгда галыр, ајагына чәкирсән башын.

* Характер инсан шәхсијјәти ахарынын јатағы, мәчрасыдыр. Ибтидадан башланап, мәгсәдли тәрбијә бу јатағы тамамилә мүәјјән истигамәт бојунча чәкир. Кечикмиш тәрбијә, «сонрадан тәрбијә» исә чајын о тајындан бу тајына, бу тајындан о тајына әсән күләјә бән-зәјир.

* Евләнмәјә һазырлашан оғлан ән әввәл дүшүнмәлидир ки, кәләчәк оғул-гызына нечә ана сечир.

* Елә бир пешә, елә бир ихтисас, елә бир вәзифә танымырам ки, ахмаг адамы дәјишдириб ағыллы еләсин.

* Неч вахт һәјатда јалныз бир дүнјабахышы олмајачаг. Неч дә ән чох тәрәфдары олан бахыш ән јахшы бахыш дејилдир. Өзүнү итирмә!

* Ушағын тәрбијәсини бөјүјүн, хүсусилә дә мүәллимин әдаләтсизлији гәдәр неч нә поза билмәз.

* Миннәтдарлыг дујғусу чох пис тәрбијәчидир, о гәдәр писдир ки, демәк олар тәрбијәни позур.

* Дејирләр, дәниздә өзүнүтәмизләмә хисләти вар. Бу, дәнизин бөјүклүјүндәдир. Дән-зә бәнзәмәли!

* Нә гәдәр ки, инсан өзүнүтәһлил илә мәшғулдур—ахар чаја бәнзәјир. Елә ки, өзүнүтәһлил дајанды—инсан дурғун суја дөнүр вә мүтләг ијләнир.

* Чанлыларын ән горхунчу өзүнүтәһлил илә мәшғул олмајан адамдыр.

* Сүрү ичиндә јашајыб өз фәрдијјәтини сахламаг икидликдир.

* Танры баба инсаны бүтөвлүкдә јахшы јарадыб, анчаг онда чох чидди бир чатышмазлыг гојуб: инсанын ичәридән өзүнә бахмаг үчүн неч олмаса бирчә көзү олмалыјды.

* Бүтүн китаблар мәнә јалныз дүшүнмә-ји өјрәтсәләр, бәсимдир: дүшүнмәклә бүтүн кәрәкли биликләри әлдә едәрәм.

* Мәдәнијјәт вә нәзакәтимиз о гәдәр артыб ки, бир дәфә «сағ ол» дејилмәли јердә он дәфә дејилмәсә, разы галмырыг.

* Вичдан олмадыгда синәдә јумруг бојда бошлуг гаралыр.

* Е'тираф — көзәрмиш ағлын чахдығы шимшәкдир.

* Е'тираф — вичданын өзүнү топлајыб, чиј-ниндән атдығы әзичи ағыр јүкдүр.

* Е'тираф—бир даһа белә гәбаһәт етмәмәк һаггында ән е'тибарлы андыр.

* Инсанын е'тираф етмәјә күчү чатырса, она һәлә үмид вар.

* Нашүкүрлүк—бәдбәхтлијә бәрабәрдир.

* Бәдии јарадычылыг, һәр шејдән әввәл, өзүнүтәсәллидир.

* Башыны гашымаға мачал тапмајан фикир таптаг олмуш торпаг кимидир.

* Чанында ағрысы олмајан сағлам дејил.

* Баланы анаја гаршы чевирән шәраит еј-бәчәр шәраитдир, ону јох етмәли!

* Мәни инсанларла гоһумлашдыран биринчи нөвбәдә онларын гәмләри, сонра ганлары, даһа сонра севинчләридир.

* Миннәтдар олдуғумуз адамлар миннәт-дар олдуғумузу чәтинликлә дилә кәтиририк.

* Шикәст адам көрдүкдә һәр эзамын јерли-јериндә олмасындан утанырам.

Əјмə баш пəркəртəк кəр нөгтəјə
дөвəрəн үчүн.

САИБ ТƏБРИЗИ

* Инам һәм инананы, һәм дə инаныланы
хошбəхт етмəк гүдрəтинə маликдир.

* Ирəлидə кедəнин бəјнунун далында да
көзү олмалыдыр ки, ону өтмəк истəјəнлəри кө-
рүб јолдан чəкилсин.

* Бүтүн дүнјанын бəјəнмəдији бир адамы
мən бəјəнə билəрəм. Анчаг өзүнə гијмəт гəјмə-
јан адам мəним үчүн дə гијмəтли ола билмəз,
бүтүн дүнја ону бəјəнсə дə.

* Чијнинə јалныз о адамы галдыр ки,
орада бəнд олуб сənə ағырлыг елəмəсин, даһа
јүксəклəрə галхмаға гадир олсун.

* Мəдəнијјəт əлифбасынын биринчи һəрфи
инсана һөрмəтдир.

* Инсанлара мүнəсибəтими сорушурсунуз?
Гəм гəһумујуг.

* Алданыш учурумунун дəринлији ал-
дананын мə'сумлуғу илə дүз мүтəнасибдир.

* Адамларын онлара јалтагланмасындан
хошһал олмајанлар јəгин ки, дүнја мигјасында
да чох дејилдир. Чүнки јалтаглыгын лəјлалə-
ры бə'зəн əн сəјыг башлары да јухуја верир.

* Əхлаг мүддəалары инсанын тəбиəтиндə
јохдур, јə'ни əхлаг инсана анаданкəлмə хас де-
јилдир. Инсан олмаг мəһз она көрə дə бунча
шəрəфлидир.

* Сонралар позулан адам шуурлу өмрү-
нүн лап башланғычындан позулмуш адамдан
писдир. Чүнки белəси башгаларында инсанлы-
ға инамы, мəһəббəти сарсыдыр. Киминсə: «Аһ,
илаһи, бу јер үзүндə даһа кимə инанасан?!»
демəсинə сəбəб олмаг əн ағыр чинајəтдир.

* Башы дик тутмагла баш учалмаз.

* «Доғру сөз доғрулара ачы дејил» (Нə-
сими). Доғрулуғу севмəјəн онун дадыны бил-
мəз.

* Инсан ја садə олур, ја алчаг. Орта вə-
зијјəт јохдур. Тəвəзəкарлыг да јол вермəз ки,
кимсə јүксəк олсун.

* Əхлаги гүсурун сəбəбини ирсиијјəтдə ах-

тармаг инсаны эхлагн мäs'улијјэтдэн азад ет-мәјә вә демәли, эхлагсызлыгын тәрәфини сах-ламаға бәрәбәрди.

* Чөрәк ағачы ролуну баш ики чүр ојна-ыр: ишләмәклә, әјилмәклә.

* Батсын о торпаг ки, сајыланы оғрулар-дыр.

* Еј оғрулар! Доғрулары гынамајын, сиз-дән фәргли олараг, онларын башга јоллары јохдур.

* Вичданын гәрибә бир хусусијјәти вар: ону нә гәдәр учуз сатырсанса, о гәдәр чох га-занырсан.

* Чох вахт гүрурумузу чөрәјимизә јаван-лыг едирик.

* Бәзи адамлар она көрә әдәбсиз даны-шырлар ки, әдәбли сөз билмирләр.

* «Батаглыг ијрәнчдир, үфунәтлидир!.. де-дә-дејә бириси ора баш вуурса, батаглыг һеч дә тәмизләнмир, әксинә, о өзү дә ијрәнч вә үфунәтли олур. Анчаг бу чәһәтдән газаныр ки, бајагдан түпүрдүјү ијә, гохуја алышыр.

* Дилини узун истәсән, әлини көдәк елә.

* Дәнизә төкүләнән сонра һеч бир чај өз адыны сахламыр, бу исә чајларын шөһрәти-ни азалтмыр.

* Мүбәһисәли мәсәлә: зибилли јерә зи-бил атмаг гәбаһәт дејил.

* Етика јалныз ичтимаи јерләр үчүн дү-шүнүлмәјиб...

* Башәлчалдан иш үстүндә јахаланмама-ғын ән е'тибарлы јолу белә иш тутмамагдыр.

* Инсан өзүнә «һагг» газандыра-газан-дыра өзүнү чиркләндирир.

* «Дүзкүнлүк јахшы шејдир» фикрини

чох адам јанылараг белә ифадә едир: «Мән дүзкүн адамам!»

* Архалы көпәк гурд басса да, гурдун ады гурддур, көпәјин ады көпәк.

* Јерәбахан адам олмаг сизә асан кәлмә-син, бунун үчүн јердә нәсә көрмәји бачар-маг лазымдыр.

* Јалан сөзүн үрәјимә батырдыгы тиканы доғру сөз үрәјимдән чыхарыр.

* Сарсынтынын күчү позулмуш инамын дәринлијини көстәрир.

* Ач олсаг да, гурд олмадыг.

* Адам вар ки, баласынын кәләчәји ба-рәдә гајғыны «бөјүкләрә» јалтагланмаг мә'-насында баша дүшүр. Беләси унудур ки, јал-таглыгдан бүнөврә олмаз.

* Чох пуллу-пуллу данышма, бала!

* Јахшы танымадыгын адама сөјмә, бала, бәлкә о да сәнин тајындыр.

* Сирләр бизим хәзинәмиздир. Һејф ки, ораја икичә-үччә лә'л-чавахир јығылан кими ағзымызын јыртыгы ачылыр, нәјимиз вардыса, төкүлүб итир.

* Мәним мәдәнијјәтсизлијим һагг вермир ки, сән дә мәдәнијјәтсиз оласан.

* Јаланын гәрибә јашарылыг бачарығы вар: сән ону нә гәдәр дәринә басдырырсан-басдыр, о өлмүр, мәгам кәлән кими баш гал-дырыб үзүнә дурур.

* Көзүтохлуг вә ачкөзлүк, тәвазәкарлыг вә ловғалыг... о демәкдир ки, варымыз аз олан-да чох һесаб едирик, чох оландә аз.

* Тәмизликдән зөвг алмајачагсанса, тә-миз олмағын нә мә'насы? Бу ки башдан-ајаға әзабдыр!

* Мүгәддәслик одур ки, сәни итәләјиб

палчыға җыхсалар да, тәмизлијиндә галырсаң. Онда сәнин гәбрини зијарәтә кәлмәмәк күнаһдыр.

* Әсл икидлији мүгәддәсликдә ахтармаг кәрәк!

* Позачылыға, әдәбазлыға җалныз ичибошларын еһтијачы олур.

* Сирр елә олмалыдыр ки, истәр-истәмәз ачылдыгда башымыз алчалтмајыб, даһа да учалтсын.

* Ит итлијиндә җахшыдыр, ешшәк ешшәклијиндә, адам адамлығында....

* Атын имканы олсајды, әснәјәндә әлини ағзына тутарды.

* Масканын җарашығы илә өјүнмә: ахы о өз чизкиләрини сәнә вермир, үстәлик сән ону тахдыгча о сәни даныр.

* Мәни алдатмыш адамы мән сөјмүрәм, анчаг о мәним далымча «авам көпәјоғлу!» дејә донгулданыр.

* Нә сатан утаныр, нә алан, һалбуки нә сатан сатычыдыр, нә алан алычы.

* Җалныз һәзм едә биләчәјимиз гәдәр гида гәбул етмәлијик—истәр гарнымыза, истәр башымыза, истәр гәлбимизә.

* Тапмачалығынла өјүнмә. Тапмача җалныз тапылана гәдәр марағлыдыр. Мүтләг тапмача, мүтләг мүәмма ола билмәз.

* Мәдәнијјәтин һәр бир һәрфи нәсилбәнәсил төкүлән алын тәри һесабына газанылыр. Ону көркәзмәјә чевириб јерә вурмајын.

* Тәнгид олунмамаг үчүн бөјүк адам олмаға еһтијач јохдур, анчаг тәнгидә мәдәни мүнасибәт бәсләмәји бачармаг үчүн мүтләг бөјүклүк лазымдыр.

* Бүтүн дөврләрин надүрүстләри иддиа

едибләр ки, дүрүстлүк-надүрүстлүк сөһбәтләри көһнәлиб.

* Күтләвилик кәсб едән һәр чүр әмәл үзәриндән гәбаһәт дамғасы өз-өзүнә көтүрүлүр.

* Һәр чүр чибкир әлә кечмәмәк үчүн, «һөкүмәт адамы» чилдинә кирир.

* Башга халгын мусигисини өз аршынынла өлчмә, һәммин халгын она севкисилә өлч.

* Бөјүкләрин јанында икигат—үзү ирәли, кичикләрин јанында икигат—үзү керн.

* Додағым, јерсиз күлсән,
итләрә јем оласан!
Ачыг үрәклә күлсән,
бүтләрә јем оласан!

* Инсанын итирмәјә һәмишә бир шеји олмалыдыр.

* «Бир атым барыт» ән чох нәзакәт аләминдә азлыг едир.

* Бөјүклүјә доғру апаран јолун лап сонунда сизи өзүнүзүн хырдача, садәчә варлығыныз көзләјир.

* Идеал мүгәддәс бир дәрјадыр ки, биз һамымыз онун саһилинә зијарәтә кәлирик—тәмизләнмәјә, јолдан чохму-азмы сапдығымызы көрмәјә, күнаһларымызын аз бир гисмини дә олса, хәчаләт тәримизлә јумаға.

* Инсан идеалы вә ја идеал инсан бәшәријјәтин фөвгүндә дуран ме'јардыр. Гәдим инсанлар күнәшә бахыб вахты мүәјјән етдикләри кими, биз дә идеала бахыб өзүмүзүн инсанлыг дәрәчәмизи мүәјјән едирик.

* Идеалы да аллаһы јарадан сәбәб вә гүввә јарадыб.

* Шәхсијјәтин ич үзү онун јарадычылығынын бүнөврәсидир.

* Гəбəһəтин нə хырдалыгы ону тэмизə чыхардыр, нə бəјүклүјү.

* Бизим мəһлəни дејирсəнсə, биздə эн јакшы гадын Сəдагəтдир, эн јакшы киши Садыг.

* Архалы зибил о јана үфүрүрсəн, бəри кəлир.

* Тоз һара гонур-гонсун, «олар-олмаз» сорушмур.

* Ачыг-сачыг лəтифəлэр вə əдəбсиз һэрəкəтлэр һаггындакы «мəзəли» əһвалатларын чоху ону јажанларын шəхси нүмунəsi əсасында јараныр вə јашајыр.

* Тозун нə вечинə ки, сən ајаггабыны индичə силмисən.

* Чанымыза о гəдэр бахырыг ки, бир дə бахыб кəрүрүк узун, лап узун бир өмүр јашамышыг.

* Ел сəни нечə гəбул едибсə, сən өзүнү о чүр тəгдим етмисən.

* Инсан һамыдан кизлэдə билдији гəбəһəти өзүндən кизлэдə билмирсə, онун вичданы һələ сағдыр.

* Е'тираф—сəһв атылмыш аддымын бағышланмасы һаггында јалварыш мəзмунлу чиккəдир.

* Инсан организми өзүнү мə'нəвијјат бахымындан да тəнзимлəјир. Кəскин мə'нəви изтирабларла јүксəк хош əһвалларын нөвбэлəшмəsi бунунла изаһ олунур.

* Инсан мүəјјэн бир гəбəһəт етдикдə ондакы ичтимаи варлыг биоложи варлыгы өлдүрмөклə һəдэлəјиб елə горхудур ки, биоложи варлыг тəмизлəнмə мəрһəлəсиндən кечмəјə мəчбур олур. Мə'нəви-руһани изтираблар шəклиндə өзүнү кəстэрən вə вичдан адланан бу

горху онун һələ дə јашамаға лəјиг олдуғу бəрэдə бир вəсигə ролуну ојнајыр.

* Мəншəт мигјасында «хошбəхтлик» шəхсин јашадыгы дөврүн вə чəмијјəтин үмуми мəнтигиндən доғмурса, һарамдыр.

* Ағ парчанын лəкəsi даһа тез кəрүнүр.

* Адам вар ки, гəһрəманлыг кəстəрмөкдən башга əлиндən бир иш кəлмир.

* Тəмиз јердə тək зибил өзүнү гəриб һиссəдэр.

* Сəадəти кəзə сохмаға еһтијач јохдур.

* Инсана ағ јакмаг гара јакмагдан һеч дə аз зэрэрли дејил вə бəлкə дə даһа писдир.

* Мə'нəви сафлыгымын өлүмүнə ағладыгым гəдэр доғма баламын өлүмүнə дə ағламаздым.

* Чаванлыгында надан, чəлəкəсэн, дəлəдуз—гочалыгында ағсаггал?! Чаванлыгында фəһишə—гочалыгында ағбирчək?! Јох, ола билмəз!

* Бəзəјимиз—јаланымыз: мən белəјəm, белəјəm. Бəзəјимиз—миннəтимиз: кəр мənи, кəр мənи!

* Биз инсанлар һələ һеч вахт һеч бир ејбəчэрлијə үрəкдən əһсən демəмишик. Анчаг бүтүн ејбəчэрликлəri төрэдən дə өзүмүзүк.

* Əзүм өз кəзүмдən дүшəндən бəри киминсə хошуна кəлдијими ешидəндə хəчалəт чəкирəm.

* Үздə мəдəнијјəтли олмаға сəни мəчбур едэрик. Əз мəдəнијјəтини астарына кəрə өлч. Биз дə белə едирик. Бу мəсəлэдə өзүнү алдатма. Бизи алдада билмəјəчəксən!

* Јакшы адам олмасан да, сənə ағырлыгы олмајан јакшы иши тутмаг фүрсəтини əлдən вермə.

* Хэлвэтдэки мэдэнијэтдэн башга намысында јалан вар.

* Даим өзүнү көз өнүндө һисс ет. Демэ ки, мәни көрән кимдир, мәни таныјан кимдир! Һәр јердә сәни көрән дә вар, таныјан да!

* Ејбәчәрлик һугугу верән арајышын стандарт формасы: «Инди намы белә едир». Јахуд: «намы»—ејбәчәрлик еталонудур.

* Ајә, лап олсун јахшы! Бир јахшы кәм ола, дүнја дағылмаз—вур ону!

* Мәдэнијәтсиз олмағлары адамлара ағыр кәлмир, анчаг вај о күнә ки, буна ишарә вурасан!

* Инсан кәрәк инсанлығын тәәссүбүнү чәксин. Өзүнүн, евинин, елинин, јурдунун тәәссүбүнү чәкдији кими. Инсан кәрәк гоншусунун да ејбәчәрлијиндән утансын.

* Бир дүшүнүн, ағлыңыз олсун! Инсан дүнјаја бир дәфә кәлир. Елә бу бирчә дәфәдән дә Инсан олмаг кәрәк!

* Үзүм киләсинин үзү зәрифчә мум гаты илә өртүлү олур. Бу, ону хараб олмагдан уғурла горујан алынмаз галадыр. Инсан үзүнүн һәја тәбәгәси дә белә бир али вәзифә дашыјыр. Ону гашымајын!

* Көзлә көрүнән көзәлликдә көзбағлајычылыг чизкиләри вар: инсанын диггәтини сәбәбин үзәриндән јајндырыр.

* Бөјүк адам һеч вахт шикајәт еләмир, хәбәр апарыб-кәтирмир: нә һеч кәсә, нә һеч кәсдән; нә танрыдан, нә таледән.

* Еј инсан! Сән һардасанса ора дүнјанын ортасыдыр, өзүнү учгарда саныб ејбәчәрлик етмә.

* Ләтифә данышмаг һаггында: Кимләрин-

сә дишини көрмәк һәвәси долдурду дүнјаны ијрәнч сөзләрлә!

* Данм тәләсән адам чиј сөз дә данышачаг, чиј әт дә јејәчәк, чиј иш дә тутачаг... Ондан нә десән, көзләмәк олар.

* Бағышла, унутдум! Нечә ола биләр ки, һәм бу гәдәр ганмаз оласан, һәм дә сәһв еләјәсән?!

* Евдә әрини (арвадыны) ит јеринә гојмур, далдада она хәјанәт едир, күчәдә—мәним гаршымда исә она сармашыр. Куја бунларын бир-биринә «мәһрибанлығы» мәнә чох кәрәкмиш!

* Вичдан тәмизлији башыашағы ишләмәк, башыуча јашамаг һугугудур.

* Әмәк һаггы әмәјә көрә, алғы-сатгы әмәк һаггына көрә олмалыдыр.

* Јалтаглығын чичәкләнмәјә һаггы олса да, өрнәк ролунда күрсүјә чыхмаға һаггы јохдур.

* Нәдәнсә инсана әмәк һаггы илә алынан палтар даһа чох јарашыр. Көрүнүр, бу она көрәдир ки, јалнымз белә палтар көзәл олур.

* Үтүсүз дә шах дајанан парчадан палтар кејдији үчүн о гәдәр өјүнүр ки, дејирсән бәс һәмин парча онун вердији чешни әсасында тохунурмуш.

* Өзү үчүн доғулмамыш адам...

* Әхлагсызлыг—һәја чајынын бәндләринин дағылмасыдыр.

* Өз симасыз һәрәкәтини дуруја чыхартмаг үчүн дејирсән: «Әши, бу чамаат сәндән аз билир? Чамаат нечә, мән дә елә!» Ешит көр мән нә дејирәм: «Әзизим, чох да ки, дәнизин сују түкәнмәздир, ахы онун һәм бир дамласы,

һәм дә бүтөвлүкдә һамысы шордур! Мәнә исә бир ичим ичмәли су кәрәкдир!»

* Јалныз әмәјин мүгәддәслији чәрәјин мүгәддәслији илә јанашы гојула биләр.

* Кими пис олмаға дөзмүр, кими пис адландырылмаға.

* Әрлә арвадын чамаат арасындакы мейрибанлығы евдәки мейрибанлығын давамы, евдәки мейрибанлығы үрәкдәки мейрибанлығын әләмәти олмалыдыр.

* Һәјат бир чошғун дағ чајыдыр ки, Намус Көрпүсү онун ән горхунч јериндән салымышдыр. «Гылынчдан ити, гылдан назик» олан о дүнјанын Гыл Көрпүсү дејил, бу дүнјанын Намус Көрпүсүдүр.

* Үрәјини буз кими сахла, гардашоғлу! Нә десән, инанасыјам. Сән алдатмағында ол, мән алданасыјам

* Амандыр, Сабун ләлә, адын аманаты!

* Һеч көрмәдим ки, үзүнү көјә тутуб дејән олсун: «Ја Аллаһ, кечмә күнаһымдан!»

* Ири-хырдалығындан асылы олмајарағ, һәр бир инсан јығнағы фырылдағ јувасы дејил, инсан адыны учалдан очағ олмалыдыр.

* Инсанлығда мүәјјән горуг-гајтағ олдуғуну көрән чох адамы һејвана көкс өтүрән көрдүм.

* Јалныз баханлар үчүн вар олмағ, јалныз һәсәд ојатмағ үчүн јашамағ диләнчилији...

* «Инсан»—титул билдирән сөздүр. Ондан учасы јохдур!

* Ишләјәндә өзүндән ирәлијә бах, јејәндә өзүндән керијә.

* Шејләрдә өзүнү көстәрән көзәллијин әсири олмағ ејбәчәрликдир. Јалныз әмәкдә, һәркәтдә өзүнү көстәрән көзәллијә вурулмағ лә-

јагәтдәндир, чүнки шејләрин дә көзәллији јалныз онлары әмәлә кәтирән әмәлдә, тәпәрдә, әмәкдәдир.

* Инсан—ејбәчәрлији дә «көзәллик гануну» әсасында еләјир. Демәли, инсан олмағ истәјән «көзәллик гануну» әсасында дејил, даһа чох инсанилик гануну әсасында јаратмалыдыр.

* Инсани олан көзәл олмаја билмәз, көзәл олан инсани олмаја да биләр. Буна көрә дә инсаны көзәллик ганунундан чох, инсанилик гануну әсасында јаратмағ учалда биләр.

* Кәда ола-ола хан-бәј әдасыјла отуруб-дурмағ күлүнчдүр.

МАДДИ НЕ'МӘТЛӘРӘ МУНАСИБӘТ

Көнлүн јуча тутан әрдә дәвләт рлмаз.

дәдә горгуд

* Ағач да бар кәтирир, адам да. Бу бары ағачын һарадан алдығы бәллидир. Адама кәлдикдә исә—арашдырмаг кәрәк! Чүнки онун көкләри көзәкөрүнмәз истигамәтләрдә сәпәләнир. Ән барлы ағач доғрудан да ән барлы ағачдыр, ән барлы көрүнән адам исә әслиндә тамамилә барсыз да ола биләр. Көкләрә бахын, көкләрә ки, һәр шеј сизә ајдын олсун!

* Мурдарлыг көтүрмәјән чајын сују бол олмаз.

* Евләримизә кәтирмәклә гәфәсә салдығымыз һәр бир шеј евимиздә бизи өз һәчми гәдәр кенишликдән вә һавадан мәһрум етмәклә биздән интигам алыр.

* Иш-күчүмүзү бурахыб һәјат не'мәтләринә тамашаја дурсаг, ағзымызын сујуну сахлаја билмәрик.

* Әкәр јашадығым дүнјанын сарбаны пулдурса, ғырылыб галырам мән бу карвандан.

* Ата нәсиһәти: Оғлум, ғызым! Ја јахшы олмајын, ја да пајынызы аз көрсәниз, һәјатдан күсмәјин.

* Јахамыздан әл чәкмәјән фикир ахырда

өз истәјинә јетир: биз ону мәнтиги дүшүнчәнин тәркиб һиссәси һесаб етмәјә башлајырыг.

* Пишик пишиклијиндә галыр, јә'ни әли әтә чатанда дејир ки, әт тәмиздир.

* Бир адам он адамы доланышыг чәһәтдән хошбәхт еләмәк фикринә дүшүбсә, билин ки, јүзүнү бәдбәхт етмәјә һазырлашыр.

* Пул мәнә васитә кими кәрәкдир. О исә мәни васитәјә чевирмәк истәјир. Одур ки, сөвдамыз баш тутмур.

* Кәдә, ғырышмал! Даһа китаб алмаға кәлмирсән, олмаја пулланмысан?!

* Зәһми сизи басан палтары кејмәјин.

* Јохсул олмағы һәр адам бачармаз, чүн-ки бу, чох бөјүк сә'јләр истәјир.

* Вәзифә —јухуда тапылан гоз кими бир шејдир. Ајыланда көрәчәксән ки, әлин бошдадыр.

* О гәдәр көзүтох адамдыр ки, маашыны алмаға да кәлмир.

* Әши, јажлаг нә јажлаг! Су ичән кими ачырсан, јејән кими сусајырсан, јемәклә дојмурсан!..

* Һамы һәмишә варлыдыр, һамы һәмишә јохсул. Кимин нәји варса—онун варлысы, кимин нәји јохдурса—онун јохсулудур.

* Әчајиб ишдир: пул оғурламагдан утанмыр, «пулум јохдур» демәкдән утаныр.

* «Пулум јохдур» демәкдән утанма — јохса биз сәни пул оғурлуғуна рәғбәт бәсләмәкдә ғынајарыг.

* Еј чөрәк! Мән сәни чох севирәм, өпүб гојурам көзүмүн үстүнә, јолунда тәр төкмәјә, габыг гојмаға һазырам. Анчаг мәни бағышла, мән сәнин јолунда һеч кәсә баш әјмәјәчәјәм.

МУХТӘЛИФ МӨВЗУЛАРДА

...Дејилән сөз јадикардыр.
СӘМӘД ВУРҒУН

* Ағыл өлүм ајағында јіјәсинин гулағына пычылдады: Мәним јеримә Зору тә'јин елә!

* Зор адлы ата-ананын баласы јалныз бу адлары дашыја биләр: Горхаг, Ачиз, Залым, Бич, Јалтаг...

* Өз баласыны һәддиндән артыг истәмәк инсаны кичилдир.

* Кимсә дејиб: «Аллаһ мәни достларымдан сахласын, дүшмәнләримлә өзүм бачарарам». Мән дејирәм:—Аллаһ мәни өзүмдән сахласын, дост-дүшмәнлә өзүм бачарарам.

* Мүдириниз арвад олса да, она «киши» дејин.

* Ит вар адамы өзкәнин дишијлә тутур.

* Даһилик надир һадисә олса да, һәр чүр физиономијаја вә кејимә кирмәкдән утанмыр. Адилик исә!.. Дад онун «олар-олмаз»ы әлиндән!

* Јашыны қизләдән адам өмрүнү тәһгир едир.

* Асудә вахт ән бөјүк мүлк дејилсә, ән ағыр жүкдүр.

* Биз торпаға нашы адамын әрәб јазы-

сына бахдығы кими бахырыг, кеолог исә тәһсил көрмүш молла кими бахыр.

* Хавајы баһа отуран јердә баһа хавајыдыр.

* Мешшанлығын ән ачыг тәзаһүрләриндән бири һәр күн пал-палтар һаггында дастан ачмагдыр.

* Бөјүк фикирләр хырда башларда јазыг күнә галыр.

* Мараг һәјата мүнәсибәтин тәзаһүрү, инсанын өзүнүифадә тәрзидир.

* Ад јалныз баша аиддир.

* Бу бојда инсан организмдә хырдача бир чибан үчүн мүнәсиб јер јохдур.

* Гәбул етмирсән етмә, баша дүшмәјә сөзүн нәдир?!

* Чох чејнәјирсәнсә. демәли, уда билмирсән.

* Дирчәлиш кәлди кечди, тәбиәтшүнаслыг ингилаб еләди, маарифчилик һарај салды, дегиг елмләр фәвварә вуруб инсаны Аја галдырды... Анчаг афиналылар Сократы баша дүшмәдиләр ки, дүшмәдиләр!

* Тәмиз булаглар һәјат чајынын 99 фазини тәшкил етсә дә, она ахын демәзләр. «Ахын» мәһз она дејилир ки, һансы чәһәтдәнсә чирклидир.

* Мешшан елә билир ки, Аллаһ ону һәр ишдә һамы үчүн мүнсиф јарадыб.

* «Папағын кечи дәрисиндән, хәбәрин јохдур керисиндән» мәсәлини ән чох һансы мәгамда унудуруг? Мәсләһәт верәндә, јол көс-тәрәндә, гіјмәт гојанда.

* Фикир дәрјасынын сују о гәдәр сыхдыр ки, санбалсыз башлар онун дәринликләринә

дала билмәйиб, чөр-чөп кими сујун үзүндө үзүшүрлөр.

* Бөјүк сәнәткарлардан һансынын китабына әл атдымса, ичимдән кәлән бир сәс «Дажан!» — деди. — Охумаға һазырсанмы? Јәни өтәри гајғылардан азадсанмы? Јени фикрләр үчүн башында, тәзә ганлар үчүн үрәјиндә јер вармы?

* Јол кедәндә бир дә көрүрәм ки, башым јухары галхыб. Бу мәни мә'јус едир: дејирәм, јәгин башым барсызлашыб.

* Кәләчәк нәслин бизи һансы чәһәтдән өјрәнәчәјини дејә билмәрик. Одур ки, кәләчәјин өнүндә әзилиб-бүзүлмәкдәнсә, букүнкү ишимизи тутаркән гәлбимзин сәсинә гулаг ассаг, кәләчәк нәсил үчүн дә даһа јахшы олар.

* «Ән чохла» «ән сәчијјәви» ејни шеј дејилдир. Мүәјјән бир фикрин сүбуту үчүн мисал кәтирәндә еһтијатлы олун: дүңја кениш, һәр чүр мисал болдур.

* Сәчијјәви олан одур ки, һәјатын инкишафы, нәслин јүксәлиши, идејанын сафлашмасы бахымындан гүјмәтлидир.

* Һәр рәнкдә јазы өзү рәнкдә јазан гәләмлә даһа асан гараланыр вә ја: ән угурлу инкар өзүнүнкүнү данмагдыр.

* Сократ гәдәр мүдрик олмаг үчүн бурадан мин ағач узагда вә ја ј. е. ә. филан јүзилдә доғулмаг вачиб дејилдир.

* Мәһкәмәләрдә әдаләт о вахт апарычы гүввә олачаг ки, биз онун чәнкиндән өз әзизләримизи гуртармаға чалышмајачағыг. О заман әдлјјә ишчиләри арасында әдаләт уғрунда әсл јарыш кедәчәкдир.

* Китаб билик мәнбәји дејилдир; билик мәнбәји һәјатдыр, китаб исә артыг әлдә едил-

миш биликләр һаггында мә'лумат мәнбәјидир. Башга сөzlә, тахыл анбары чөрәк мәнбәјидирсә, китаб да билик мәнбәјидир.

* Ахтарышла нәтичәнин нисбәти ағачла тумун нисбәти кимидир.

* Идеала чатмағын чәтинлији һәјатын ејбәчәрлик дәрәчәсини көстәрир.

* Сөһбәт үмумбәшәри идејалардан кедирсә, һәр биримиз халгын зәррәләријик; сөһбәт һәммин идејалар бахымындан бизим ләјагәт вә мәнәфејимиздән кедирсә, һәр биримиз өзүнү дүшүнән фәрдләрик.

* Шәхси достлуг да ичтимаи һадисәдир. Онун сәвијјәси дә ичтимаи һәјатын ич үзүнү әкс етдирир.

* Елмин ајағы да һәјатда олмалыдыр, башы да.

* Елмли адамларын сајы артдыгча мүдрикләрин сајы азалыр.

* Биликләр гүррәләнмәк үчүн јох, һәтта јекәлмәк үчүн јох, өлүнчә садәләшмәк—мүдрикләшмәк үчүндүр.

* Фикрин узун мүддәт гүввәдә олмасы тәкчә онун узагкөрәнлијиндән јох, һәјатын јериндә сајмасындан да ола биләр.

* Атама охшамағым икимизи дә севиндирир. Санки онун өмрү мәним өмрүмүн үстүнә кәлир, мәним өмрүм онун өмрүнүн. Биз бу охшарлыгдә өлмәзлик әләмәтләри көрүрүк.

* Елм чохла сөzlә ахтарылыр, азча сөzlә ифадә олунур.

* Өлүнүн барәсиндә бирчә һагсызлыг динин һаггында јүз әдаләтсизликдән јүзгат артыг позучулуг вә һәјата инамсызлыг јаратмаг күчүнә маликдир. Өлүјә едилмиш һөрмәт исә, әксинә.

* Дахили аләм гуручулуғу үчүн вахт гал-
мајанда инсан дахилән аләмсизләшир.

* Фикрин векетасија мүддәти...

* Әлдә етдијимиз биликләр биздән јалныз
«бухарланма» илә ајрылдыгда, јарадычылыг-
ла говушан мүәјјән билик ахарымыз олмадыг-
да мә'луматлар бизим үчүн кәрәксиз јүкә чев-
рилир.

* Евләнмәк мәсәләсиндә Сократын мәслә-
һәтинә гулаг асдымса да, нә хошбәхт олдум,
нә философ.

* «Гадын азадлығы»ны проблемә чевирмәк
сағ әллә сол әли вурушдурмаға бәнзәјир. «Јер
ағыр оlanda өкүз өкүздән кәрәр» мәсәли дә
бу мәсәләнин проблем олмадығыны көстәрир.

* Ашпазлыг әлимдән кәлмәсә дә, ағзымын
дадыны јахшы билирәм.

* Һәгигәтин әкси јалан јох, зоракылыгдыр.

* Вердијимиз мәсләһәтин сону ағзымыз-
дан үзүлмәмиш өзүмүзү мәсләһәтә мөһтач
адамлар кими апарырыг.

* «Дөнүк» — бизләрдә итә дејирләр.

* Сүбут мүбаһисәни кәссәјди, нә варды!..
Нә сөз күләшдирмәјә мәчбур олар, нә зор иш-
ләдәр, нә зоракылыға мә'руз галардыг.

* Фикри, әгидәни ајдын ифадә едә билмәк
бөјүк усталыгдыр: бә'зән бу, ики. һәмфикри
ганлыбычаг олмагдан сахлајыр.

* Һөрүмчәк һеч дә көзәллик ашиги дејил-
дир, о өз торуну һеч дә јарашыг үчүн гурмур.

* Зәманәмиздә ким өз баласыны тәләсмәк
азарындан гуртара билсә, онун хошбәхтлији-
ни ән азы јарыја гәдәр тә'мин етмиш олар.

* Мә'лум һәгигәтдир ки, форма верән пал-
чыг вә ја мәһлул јох, күтлә јох—гәлибдир.

* Узаг кәләчәк һагда пејғәмбәрлик ет-

мәкдән асан бир иш јохдур: ахы о вахт әлә кеч-
мәјәчәксән ки, јаланыны үзүнә вуран ола.

* Чаванлыг тәкчә һәјат гүввәләринин
ашыб-дашмасы дејил, һәм дә бәсирәт көзүндә
пәрдәдир.

* Һәр бир нәсил бир-биринин одуна алыш-
дырылан кибрит чөпләри дүзүмүнә бәнзәјир.

* Тәрәзи јалныз ики чијиндән вә сағ-сол
көзләрдән ибарәт дејилдир. Оун бир орта
нөгтәси дә вар ки, бунсуз о, тәрәзилијини ити-
рәрди. Бу, мүтләг һәгигәтин варлығыны көстә-
рир.

* Ах, бу атасындан хәбәрсиз Демоклис!..
Гылынчыны нә салды, нә алды башымыз
үстдән!

* Ат арабаны истәнилән тәрәфә чәкиб
апарыр, басыб апармыр вә демәли, габагча
өзү онун истигамәтини гәбул едир.

* Мүддәаларына әмәл олунмајан «гану-
ни-әсаси»јә Сабир күлүшү һалал олсун!

* Факты малаламаг ону арадан гал-
дырмыр.

* Көзә сохулан, чиккә чәкән демократи-
ја—дәһшәтдир! Бу, башлар үзәриндә Демок-
лисин гылынчыдыр.

* Һәгигәт бирдир, вариасијалары, мин бир.

* Һәр бир елмин садәдән башлајыб мүрәк-
кәбә доғру кетмәси көстәрир ки, бир-биринә
нисбәтән нә садә елм вар, нә мүрәккәб.

* Долу габа су төкмәк олмаз. Јә'ни өзүнү
дәрк етмиш халгы әслиндән дөндәрмәк чәтин
мәсәләдир.

* Асудә вахтымда ән бөјүк наилијјәтим

агламагымдыр. Чүнки белә анларда өз маһиј-јәтимлә һәсрәтлиләр кими говушурам.

* Буну билмәјән јохдур, буна әмәл елә-јән јохдур. Бунун өзү вә буну билмәк нәјә кәрәк?

* Ијрәнч данышмаг үчүн нәинки "алим, зијалы, шаир, јазычы олмаға, һәтта али тәһсил алмаға да еһтијач јохдур.

* Курулдајан күчәдән гачыб сакит ота-ға кирән кими, перикмиш мәләкләрим башыма ығышыр.

* Фашист тәбиәтли дөвләт зурначыја, онун идарә етдији халг зурнаја бәнзәјир. Зурначы нә чалыр-чалсын, зурна һавасы адланачагдыр.

* Ади адамын ики мәнтиги олур: истәјин јеринә јетмәсинә гәдәрки дөврүн мәнтиги вә ондан сонракы дөврүн мәнтиги.

* Әшја һеч вахт инсана үстүн кәлә бил-мәз. Бириси кәзәл бир әшја көрдүкдә әлдән ке-дирсә, бу, әслиндә, онун һәммин кәзәллији ја-радан устанын гаршысында мәғлуб олдуғуну көстәрир.

* Бә'зи охумушларын охумушлардан зәһ-ләси кедир, авамлардан исә хошу кәлир. Бу, авамы басыб јемәјин асанлығындан доған инс-тинктив дујғудур.

* Бәзәк ағачлары, бәзәк һејванлары, бә-зәк адамлары, кағыз күлләр... Нә кәлкәси вар, нә мејвәси, нә әтри...

* Адамлары јалын вә јалағын бөјүр-ба-шында шәстлә доланыб гујруг булајан көрдүк-дә адам олдуғума көрә хәчәләт чәкирәм.

* Атадан ајры олсаг да, бабадан бирик.

* Гызылкүлүн ләчәкләри дибинә төкүлүр,

санки әмәјинә көрә торпағын башына гызылкүл сәпилир.

* Мүдриклик фикрин кејфијјәт сычрајы-шыдыр.

* Дүкан-базардан шеј-шүј алмаг истә'-дады...

* Чох рәнкләр объектин өзүндә дејил, она бәсләнилән мүнәсибәтдәдир.

* Һамы галиб кәлмәјә чалышыр, бәс һә-гигәтә ким јијә дурачаг?!

* Әрлә арвад арасындакы һәр бир нара-зы данышыг евин бүнөврәсинә сызан судур.

* Вичдан бәшәријјәтин бирлији барәдә дујғудур. Һаггында данышдығыңыз дујғуда бу мәзмун јохдурса, вичдан һаггында дејил, нә исә башга бир шеј һаггында данышырсыңыз.

* Гануну позмагла јахшы иш көрмәк мүм-күндүрсә, ганун јарарсыздыр.

* Шәхсин дүзкүнлүјү јалныз ајры-ајры һәрәкәтләрдән, һәтта бу һәрәкәтләрин топлу-сундан да ибарәт дејил, ән азы системдир. Бу систем һәјатда онун јашамаг тәрзидир.

* Бәшәријјәтин гаршысында ја һеч бир проблем јохдур, ја да бу проблемләр истисна-сыз олараг һамымызын гаршымызда дурур.

* Үч мин ил дөвран сүрүб үч мин ил бундан габаг өлүб кетмиш бир дөвләтин јаранмасы-нын биринчи илиндә елә тәбәәләри олмушдур ки, бир күн онлара түкәнмәз көрүнмүшдүр.

* Бирисини итәләјиб палчыға јыхыблар, үст-башы палчыг ичиндәдир, үрәк јахыр; о би-рисини итәләјиб палчыға јыхыб, өзүнүн үст-ба-шы тәртәмиздир, көз охшајыр. Һансы јахшы-дыр, Һансы писдир: палчыға јыхыланмы, пал-чыға јыханмы?

* Дүшмәнчилијин эн пнс формасы дост-
луг ојунудур.

* Неч бир проблемин бирјоллуг һәлли
јохдур.

* Инсанларын дәрдинә биканәләшмәмәк
үчүн бу дәрдләрлә чох әлләшиб өзүнү јорма.
Вахты илә кәпәнәјин өлүмүнә ағлајан бир оғ-
лан јекәлди, гәссаб олду.

* Дүшмәнчилик ики учу да ити олан ти-
кан кими бир шејдир ки, һәр учу дүшмән тә-
рәфләрден биринин чанында олур. Замаң-за-
ман һансы тәрәф даһа чох күч топлајырса, ти-
каны өз чанындан даһа чох чыхарыб рәғибин
чанына јеридир. Одур ки, дүшмәнләрден би-
ринин ағрысы азалдыгча, о бирисинин ағрысы
шиддәтләнир. Јә'ни: дүшмәнчилик галдыгча
Јер үзүндә ағрылар да галыр.

* Арсызлыг етмәклә саггал гаралмаз — һә-
на јахмаг кәрәк!

* Гыз галасы көзәлдир, анчаг онун тикил-
дији даш галағына ким көзәл дејәрди?

* Нейвана јухарыдан бахмаг һүгугуну га-
занмаг кәрәк. Унутма ки, инсан олан ата-ана-
дан төрәмәк һәлә буна һагг вермир.

* Сүбүт мүбаһисәни кәсмирсә, тәрәфләр
һәгигәт ахтармаг дејил, бир-биринә галиб кәл-
мәк истәјирләр.

* Күзәрән үчүн фәрдә нә гәдәр чох шеј
билмәк тәләб олунурса, чәмијјәт о гәдәр кор-
ланыб.

* Дөвләтләрарасы саваш гоншу давасын-
дан өзүнүн өлчүләри илә сечилир.

* Тапмача вар: «Ики ләјән хапахап, би-
рин итир, бирин тап». Дејирләр, бунун ачмасы
Ајла Күнәшдир. Дүз демирләр! Бунун ачмасы
тәмизликлә варлылыгдыр.

* Утанын! Бу гәдәр дә вар-дөвләт олар?!

* Гарышга әмәјинин, гарышга интизамы-
нын јүксәк гијмәтә лајиг олмасы фикринә шә-
рикәм, анчаг гарышга психолокијасыны сев-
мирәм: јем уғрунда чалышмагдан башга неч
нә билмәмәк ачизликдир.

* Ичимдә бир аслан нә'рәси, бир тимсаһ
чиккәси боғулмагдадыр.

* Бир көзәл гыз көрдүм —
чошду синәмдә һәвәс!

Бир чиркин гыз көрдүм —
мән пәс, мән пәс...

* Зарафат: Биринин «Газ-24»ү вар — хүсу-
сијјәтчи сајылмыр, биринин 24 газы вар —
хүсусијјәтчи сајылыр.

* Чүрүк чәмијјәтдә пиллә јухары галх-
дыгча инсан өзүндән даһа чох узаглашыр вә
бу бахымдан, өлкәнин падшаһы өзүндән башга
нәјә десән охшајыр.

* Алдадылмағыма кәрә неч вахт утанма-
мышам, бундан сонра да утанмајачағам.

* Биринин ејбәчәрлији о бириси үчүн бә-
раәт олур, онунку үчүнчүсүнүнкү үчүн... Белә-
ликлә, күтлә јараныр.

* Мәним фәлсәфәм: ағыл биринчидир, үрәк
икинчидир, гарын үчүнчү. Анамыз тәбиәт дә
белә јарадыб: ән ашағыда гарын, ортада үрәк,
ән јүксәклә — баш.

* Бир дананы гајтармаг бир нахыр дана-
ны гајтармагдан гат-гат чәтин, бир нахыр да-
наны гајтармаг бир дананы гајтармагдан гат-
гат асандыр. Буна кәрә дә монархлар өз тә-
бәәләринин фәрдијјәт кими учалмасына даим
мане олур, онлары нахырлашдырыр, сүрүләш-
дириләр ки, идарә етмәк асан олсун.

* Мәним азадлыгымы зәрури едән бөјүк-

лүјүм, алилијим, элаһиддэлијим дејил, варлы-
ғым, мөвчудлуғум, анаданкэлмэ бэрәбәрли-
јимдир.

* Шәһәрли олуб авам олмағын мәни тәәч-
чүблэндирмир: авамлыг шәһәрә-кәндә көрә
дејил.

* Чибин филә нејләјәсидир, фил чибинә
нејләјәсидир?!

* Рәғабәтә јер јохдур: мән сәнин шаир-
лијини, онун мүғәннилијини, онун философлу-
ғуну, онун бағбанлығыны... гәбул едирәм. Си-
зин дә һәр бириниз о биринизи беләчә, гејд-
шәртсиз гәбул етмәли, бир-биринизә вә һамы-
ныз бирликдә Халга баш әјмәлисиниз.

* Көрк олмајачагса, нә интигамын мә'насы
вар, нә чәзанын.

* Бөјүклүјүн гәдәри севкинни дәрәчәси илә
мүәјјән олунур.

* Күчлү нифрәт күчлү севкидәндир. Јә'-
ни: шәрә нифрәтимин күчү хејирә севкимин
күчүндәндир.

* Бирисинин мәнә пислик етмәси онун пис
адам олдугуну көстәрмир.

* Памбыг кими әл өзүнә ишләјир, одун ки-
ми әл өзкәјә.

* Тәдбир еһтијачы арадан галдырылмалы-
дыр. Еһтијач вар, тәдбир көр!

* Даим чаванлығы хошламаг, чавансајағы
бүзүлүб-әзилмәк... мә'нәви коразеһинликдир.

* Дедијини еләјә билмирсәнсә, еләдијини
де. Нә дедијини еләјә, нә дә еләдијини дејә
билмирсәнсә, даһа мән сәнә нә дејим?!

* Түкәнмәз һәјат ешгинин түкәнмәси үчүн
она бирчә чимдик кир гатылмасы бәсдир.

* Неч кәс неч кәси алдатмыр, алдадан өзү-
нү алдадыр.

* Гарајаха базары курдур: инсанын јах-
шылығындан данышылан сөз доғру олса да,
инанан јохдур: пислијиндән данышылан сөз
јалан олса да, һамы инаныр.

* Арвадла арвадын, кәдәјлә кәдәнин әр-
арвадлығы ијрәнчдир. Кәдәјлә кишинин әр-
арвадлығы киши үчүн ишкәнчәдир. Гадынла
кәдәнин әр-арвадлығы гадын үчүн ишкәнчә-
дир. Јалныз Кишилә Гадынның әр-арвадлығы
көзәлдир—јә'ни Аилә адланмаға лајигдир.

* Сәндән пислик көрүб тәәссүфләнмирәм-
сә, сәнин үчүн писдир.

* Оғруда өз оғрулуғуму көрүрәм, доғруда
доғрулуғуму; учада өз учалығымы көрүрәм,
јолсузда јолсузлуғуму; дәрдлидә өз дәрдим
көрүрәм, ағкүнлүдә ағ күнүмү. Иблисдә өз иб-
лислијини көрүрәм, мәләкдә мәләклијини...
Чүнки мән «бәшәријјәт» адлы сөзү, «дөрд-беш
милјард» адлы сајы танымырам. Танры бир-
дир, онун јаратдығы инсан да бирдир.

* Мән дә јахшыјам, сән дә јахшысан, о да
јахшыдыр. Бәс бу ејбәчәрликләр һарадан?!

* Дејирсән, «сөзү үзә де», үзүнә дејәнә
дүшмән кәсилирсән.

* Истәкләрим пула чевирсәм, мәнә дүн-
јанын пулу јетмәз—өзүмә бир гәпик көтүрмә-
сәм дә.

* Оғлум, мәним јолумла кетмәсән, өл—
әл-ајағыма долашма!

* Зора тапынан дүнја, гадам сәнә! Дүнја
малына јыхылан дүнја көзәли, гадам сәнә!

* Инсан доғулдуғу күндән өлдүјү күнә гә-
дәр инсандыр—буну нә биз унутмалыјыг, нә дә
онун өзү.

* Бирисинин пул илэ элэ кәтирдийини сән пулсуз элэ кәтирмәк истәјирсәнсә, пулсевәр олмадығыны иддиә етмә! Ахы «—севәрлик» васитәјә көрә јох, истәјә көрәдир.

* Бахырсан, о гәдәр охшајыр, дејирсән бәс инсандыр...

* Бәјәнән бәјәниләндән үстүндүр.

* Дилим дәјчәк түкәнән, пәјладыгча түкәнмәз варым олајды!

* Нәјәтлә һесаблашмајан—фанатик тә'лим јалһыз тәригәт јарада биләр.

* Јәри кәләндә элин далыны јерә гојмәг икидликдәндир.

* Јурдсевәрлик дә бир инамдыр. Ән чоһ тәмизлик, сөзүбүтөвлүк вә ишкүзарлыг севәи бир инам.

* Зарафат: Узун өмүр нәјәт үчүн тәһлүкәдир!

* Сијасәтлә марагланһырсанса, сәни нечә истәсәм, еләчә дә бујурачағам—кәрәк инчимәјәсән.

* «Дејилән сөз јадикардыр», тутулан иш абидә.

* Инсан анлајышы өзүнүн бүтүн кенишлији вә сығмазлыгы илә һәдләр системидир. О һәдләр позулдугда анлајыш итир.

* Инсан анлајышынын мүгәддәсликләр ады сәрһәдләри вар. Бунлардан ғырагда инсан јох олур.

* Идеја объектә мәсафәдән хасдыр.

* Мәним үчүн инсанын өзүндән чоһ, инсан идејасы әзиздир. Чүнки мән бу мүгәддәс идеја илә нә вахт кимә јанашдымса, ағзым јанды.

* Дејиләнә көрә, ешшәк дүнјаны икичә рәнкдә көрүр: ағ вә гара. Мәнчә, бу о демәк-

дир ки, бу һејван ағы гарадан сечмәји ба-
чарыр.

* Јалһыз баш бәдәнә јох, бәдән дә баша ағырлыг еләјир. Түкәнмәз күчә малик олан јүз тонлуғ динозаврлары нәјәтдан силән мәһз бу мәрәз олду.

* Хәзәрим! Дамарымда ганымы көрүшүнә кәтирдим—сәнә таныш кәлирми? Саһилинә сәни севмәјә кәлдим, вурғунун олмаға кәлдим. Ајнана бахдым—өзүмү көрдүм. Гаршында диз чөкдүм, ајағыны өпдүм. Сән мәни галдырдын, башымы синәнә алдын. Ујудум гојнунда, Хәзәрим, ујудум.

* Ики габ су вар: бири мурдар, бири тәмиз. Тәмиз сујун лап һамысы мурдарын үстүнә төкүлсә, мурдар тәмизләнмәз. Мурдар судан исә тәмизин үстүнә бир дамчы дүшмәси јетәр ки, о да мурдарлансын.

* Ушаға, гадына, «сивилизасијаја» күзәштләр едә-едә инсанлыгы, гадынлыгы, сивилизасијаны учурума салмышыг.

* Утанчаг ғызын горхубилмәз гардашы олмалыдыр (тәкчәлик анлајышы); утанчаг ғызын нәјаја тапынан гардашы олмалыдыр (һамылыг анлајышы. Бурада «гардаш» сөзү јурдун бүтүн кишиләринә аиддир).

* Өз халғымы, өз тарихими о гәдәр севдим ки, бу севки бүтүн халглара вә онларын тарихләринә һөрмәтлә јанашмағы мәнә өјрәтди.

* Ганмазын ганмасы чәтиндирсә, гананын ганмамасы ондан да чәтиндир.

* Неч бир әда, неч бир әба ачкөзлүјү вә кичиклији нә кизләдә биләр, нә дә јарашыға миндирә биләр.

* Ганан даим өзүнү ғынајыр. Она көрә дә

даим өзкәни гынајаны ганмаз сајсаг — јаныл-марыг.

* Аилә — халгын фәрдиләшмәси, сималаш-масыдыр. Аилә—халгын сојунуб-кејинмә ота-ғы, ағламаг үчүн тәклијә чәкилдији кушәдир. Халг—бәшәријјәтин аиләсидир.

* Һәгигәт мәнзилинә кедән јолун үстүндә Башкәсән стансијасы јохдур.

* Өлүб кедән варса—өлдүрән вар.

* Өјмә, өјүнмә мәнә—«бағ белә, бостан белә!» Диләнчидән, јолчудан јалныз варын ар-тыгдыр.

* Зора күвәнмә, бала! Һејван адамдан зорлујду, адам ону рам етди. Адам инсандан зорлудур, инсан ону рам едәчәк.

* Маддијјат далынча јортанлар күтләси-нин бири о биринә јалныз бу јортманын үсул-ларына даир мәсләһәт верә биләр.

* «Ел илә кәлән дәрәд» фәрәд үчүн «тој-бај-рамдырса», ел үчүн ачы нәтичәләр верән һа-дисәдир.

* Атамын үз гојдуғу торпаға анд ичирәм, һең вахт һәгигијә вә көзәлә әл галдырмајача-ғам! Атамы сөјсә дә, евами башыма учуртса да. Һәгиги—јә'ни көзәл, көзәл—јә'ни һәгиги.

* Сәнәт она көрә јаранды ки, һәјат ин-сана азлыг едирди. Сәнәти руһун һәјатдан үс-түнлүјү јаратды.

* Кәл бир олаг, кәл бир өләк. Ганымыз-да икидлик, гәлбимиздә горхмазлыг—бирликдә горхаг ганмаз «икидлик», јерсиз «шүчаәт» көс-тәрмәкдән.

* Сөзүнә, тә'лиминә, һәјат тәрзинә баш әјиб, диз чөкдүјүнүзүн өзү калсә нечә—чәрләт-мәсиниз?!

* Инсан сыхылдыгча ејбәчәрләшир, се-вилдикчә көзәлләшир. Сев мәни—көзәлләшим!

* Сән чағырдын, мән дә кәлдим, бәс нијә мәни кери итәләјирсән?!

* Нијә мәнә көзәл кәлирсән, көзәл олма-јан дүнја?!

* Салам, күнүм, күнәшим,
салам олсун һүснүнә!
Һансы саваб ишимчүн
нур сәпирсән үстүмә?!

* Зәруријјәт китабын атасы, габилијјәт анасыдыр. Јалныз габилијјәтин төрәтдији ки-таб—атасы билинмәјән ушаг кимидир—шәр-дир.

* Башгалары үзәриндә јүксәлмәк һаггыны верән габилијјәт вә истәдад јох, ләјәгәтдир.

* Вәтән балаларынын азары чан дәрманы-дыр—ону үрәјинә чәкән үчүн.

* Мәни боған бармаглар, гырылассыныз!

* Инсан «гараны кендән көзләјир», адама исә елә кәлир ки, ...әлдән кетдикдә дә баш са-ламат галыр.

* Халгсыз дил олмадығы кими, дилсиз дә халг јохдур.

* Сәнәт олмаја да биләр, ана дили исә ол-малыдыр.

* Көзәл дил јохдур — ана дилиндән баш-га!

* Бир чоһ һалларда кечмишимиздән зи-бил гутусу кими истифадә едирик: һәр нә зи-билимиз олурса, «кечмишин галығы» адлан-дырыб атырыг ораја.

* Милли тарих милләтин бел сүтунудур.

* Мин илләрчә бундан габаг дүшмәнлә-ри диз чөкдүрмүш бабалар каш биләјдиләр

ки, онларын нағыла дөнмүш гәһрәманлыгы бу күн севинчдән көзүмүзү јашардыр.

* Кәләчәк әлифбадыр, Кечмиш Индинин Әлифба Мүәллими.

* Нә Гурд гәһрәмандыр, нә Гузу, нә Аслан, нә Түлкү... Ики Өкүз гәһрәман ола биләрди, буна да онларын өкүзлүјү мане олду.

* Дәли олмаг чыхыш јолу дејилдир: дәлинин үзәриндән шәрәфсизлик дағғасы көтүрүлмүр.

* Доғма Јурда, доғма елә түкәнмәз севкилә—мәним гоһумлуғум олсун! һәгигәтә, инсанлыға вурғунлуғум—мәним достлуғум олсун! Фәдакарлыг—мәним шаһ әсәрим олсун!

* Көзүнү гамашдыррам
чырыгча шалварымла.
Бағрыны чатладарам
бу азачыг варымла!

* Јурдсевәр јолдашлар! Езоп дилини өлү дилләр сырасына јазмаг вахты чохдан чатыб.

* Суворовун галиб кәлмәк елминә гаршы мән өзүмүн һағлы олмаг елмими гојурам вә үзүмү бәшәријјәтә тутуб дејирәм: Гәләбәни кимә вермәк сәнин ләјгәгиндән асылыдыр.

* Күлүнч адам күлмәјә мејлли олур.

* Һәја — бизим үмуми сәрвәтимиздир. Һәјасызлыг едән мәним дә сәрвәтими сәпәләјир—дүнјанын о башында олса да.

* Шәхси уғурсузлугдан сарсылыб изтираба дүшмәк—руһун кичиклијиндәнмиш...

* Әл ишләсә—башы сахлар, баш ишләсә—әли сахлар, баш илә әл ишләсә—ели сахлар.

* Еј һәјалы кечмишим, еј руһумун дирилији, мән бу күндә галмаг истәмирәм, апар мәни.өзүңлә!

* Киши олан јердә зибил олмаз, јүнкүлүк олмаз, һәјасызлыг олмаз... һарда бунлар варса, орда киши јохдур.

* Горхаглыг вә чылғынлыг руһун каллыг әләмәтидир.

* Тәсәллини онда тапдым ки, кирсиз адам олмадығыны јәгин етдим. Тәсәллини онда итирдим ки, кирсиз адам олмадығыны јәгин етдим. Бәс тәсәлли нәдәдир? Тәмизликдә!.. Тәсәлли тәмизликдә икән һәјат арасыкәсилмәдән бизә өзүнүн шипширин кирини ичмәји тәклиф едир. Биз ширникиб ону ичирик. Сонрадан тәмизлик тәсәввүрү кәлир... Одур ки, кирсиз адам олмур. Бәс һәјаты нечә гурмаг олар ки, онун бизә ичиртдији лап елә башдан тәмиз олсун? Мән билмирәм! Белә сорғуларла лоғманын јанына кедин.

* Аилә тарихдә гадынлыгын гәләбәсидир, аиләнин јоха чыхмасы гадынлыгын мәғлубијјәти оларды.

* Адамлар бир-биринин бүтүн һәрәкәтләриндә пис нијјәт арајыр вә јанылмырлар. Сән елә ет ки, онлар јанылсынлар.

* Ел үчүн јеримәк истәдијимдән елин јеришини јеријә билмәдим.

* Өз халгына инанмамаг—гејрәтсизлик әләмәтидир.

* Инсан итә һүрмәз, ит инсана һүрәр, инсан ити һүрдүрәр, ит инсаны гәзәбләндирәр.

* Јазмаг—олар, олмаг—олмаз!

* Гәмдән чыхдын—гәм јаратма.

* Инсани дејилдирсә—бачарығы, руһани дејилдирсә—истедады танымырыг.

* Бәнзәрсизлик—вар олмаг сәләһијјәтидир.

* Жалныз көзэл олдуғуна көрә филан га-
дынын шәклини чәкмәк ону алчалтмагдыр.

* Һәр бир гадынын һәјасызлығы бир ки-
шинин гејрәтсизлигиндән хәбәр верир.

* Гәтијјәт гәтијјәтдән һәгигәтлијә үстүн-
дүр.

* Көзәл сөзләр демәмәк үчүн ләл олајдын,
еј дили!

* Дүнјанын дүзәлмәјини истәјирсәнсә, дү-
зә бах—дүзлән.

* Баш илә бәдән ејни материалдан олма-
лыдыр.

* Ата гаршысында дикбашлыг Ата Журду
гаршысында јекәбашлыгдыр.

* Биз сизә демәдик ки, шәр зорсуздур, биз
сизә дедик ки, шәр зордан салынмалыдыр.

* Һансы дилдә охумағымдан асылы олма-
јараг, ана дилимдә баша дүшүрәм. Одур ки,
мән охујанда һеч бир дил дуруш кәтирмәјиб
Азәрбајҗан дилинә чеврилир.

* Әдәбијјаты, инчәсәнәти, мәдәнијјәти —
бир сөzlә, бүтүн мә'нәви-идеоложи һәјаты ин-
сан организминә бәнзәтсәк, дил онун башыдыр.
Башсызын шәхсијјәтини мүәјјән етмәкдә исә
догма анасы да чәтинлик чәкәр.

* Имтина жалныз ләјәгәт өлчүсү дејил, һәм
дә сағламлыг иксири, чан дәрманыдыр.

* Бир өлкәдә бир әхлаг аға олмалыдыр.
Бир өлкәдә бир-биринә ағ олан әхлаглар аға-
лыг етмәмәлидир.

* Зор үзәриндә ичтимаи сүлһ—башлы ба-
шыны сахласын—инсан ајағы дәјмәмиш ада-
нын чанлылар аләми...

* Дејирсән: «Киши олсајдым!..» Гадын ол-
дун—јарыдыг, галды киши олмағын.

* Әлләр жалныз әл чалмаг үчүн јох, һәм дә
јумруг кими дүјүнләнмәк үчүндүр.

* Һәгигәтдән башга һәр шејә инанырлар.

* Бир Мәчнунам, Лејлим—Вәтән

* Тиканын инады ирини артыра биләр, ону
организмлә үзви сурәтдә бирләшдирә билмәз.

* Гадына, ғыза хәјанәт олмур, олан ки-
шијә олур—гадын да еләсә хәјанәти, киши дә.

* Позғунлуг, оғурлуг үстүндә тутулур, ғы-
зармаг әвәзинә саралыр, утанмаг әвәзинә гор-
хур.

* Журдсевәрлик, милләтсевәрлик — жалныз
һарсевәрлик олдуғда мәғбулдур.

* Ја ағыллы ол—далынча кедәк, ја ағыл-
лыјыг—далымызча кәл.

* Мән өз илһам бағымда истихана јарат-
мырам. Онда фәсилләр өз јеришијлә кәлиб-
кедир, һәр фәслин өз рәнки, өз әтри, өз бары
олур.

* Вәтән өз баласыны бәдбәхт едә билмәз.
Өз вәтәниндә бәдбәхт олан кәс—Вәтән Ишы-
ғыны көрмәјәндир.

* Бир халгын башына онун дәф етмәјә кү-
чү чатмајан гәдәр бәлалар јаға билмәз.

* Сүрү бичиминдә инсан олмаз, сүрү ичин-
дә инсан гәриб олар.

* Хејир үчүн бичим әсас дејил, шәр исә
көзәл бичимсиз кечинә билмәз. Сәнин о көзәл
үзүнә түпүрүм, еј шәр!

* Позғун чәмијјәтдә: «Базар», «Зоопарк»
сөзләри јазылмыш лөвһәни базар, зоопарк та-
ғынын истәр ичәрисиндән ас, истәр бајырын-
дан.

* Дөнүкләрә: Журдумуз јаделлидән боғаз
иди, сизи доғду—азад олду.

* Дүшүнмөк —ич дүнжамыза чыраг тутмагдыр.

* Санбалы — чэмијјэт кишидэн тэлэб егмәлидир, киши арваддан, өвләддан.

* Мајмаг доғрулар! Ја әл чәкин доғрулугдан, ја атын мајмаглыгы!

* Һәја—руһун исте'дадыдыр.

* Әхлаг—әхлагсызлыг, һәја—һәјасызлыг... Ејни дашлардан ибадәтхана да тикмәк олар, фаһишәхана да, мәктәб дә тикмәк олар, гумархана да...

* Авам адәм, горхаг адам шәр үчүн сүмүксүз әтдир.

* Һеч бир јараг инсан дилини јахшы билмир.

* Гурбағасан, илансан, гурбағаны иланың ағзындан гуртарансан?

* Дөнүклүкдән сатгынлыға бирчә аддым јолдур. Дөнүклүк сатгынлығын ики мәрһәләсиндән биринчисидир. Дөнүклүк астардыр, сатгынлыг үз.

* Руһани мәзмунсуз чисмани көзәллик адама јалныз ејбәчәрлик тәлгин едә биләр.

* Али фәрдләрдән ибарәтдир—һәрәсинин өз рәнки, өз әтри, өз бичими. Халг аиләләрдән ибарәтдир—һәрәсинин өз рәнки, өз әтри, өз бичими. Бәшәр халглардан ибарәтдир—һәрәсинин өз рәнки, өз әтри, өз бичими.

* Кәләчәјин көзәл олачағыны ондан билирәм ки, көзәл олмајан көрпә јохдур.

* Пејинликдә дә чичәк битир. Валлаһ чичәк ашигидир тәбиәтимиз!

* Зор—һејванлар аләмнинин һүгугу; һагг—инсанлар аләмнинин һүгугу.

* Ја китаб һәјатын ичинә кирмәлидир, ја

һәјат китабын. Чүнки бир-бириндән ајрылан да онларын икиси дә шәрләшир.

* Чәһәннәм инсанлар үчүн дүшүнүлмәјиб, јохса инсанлар ону да чәннәтә чевирәрдиләр.

* Инсанын јашамаг истәји јох, јашамаг ләјагәти бәдһи әдәбијјатын мөвзусудур.

* Һәддиндән артыг нәзакәт «нәзакәтдир»—јә'ни халгдан узаглыгдыр.

* Вәтәни о гәдәр севирәм ки, Вәтән азадлығына аид олан кино вә театр тамашаларынын бирини дә бурахмырам—билет нечәјә олур-олсун!

* Һејванлыг дөврүнүн галығы: Горхдуғу-му көрмәјинчә, кечмирләр «тәгсиримдән»!

* Шовинизм өзүнәсәвкидән јарана билмәз, чүнки шовинизм—шәрди, севки—хејир. Хејирдәнсә шәр төрәмәз.

* Мәндән артыг өјрәнибсиниз әкәр — өјрәдин мәни. Мәндән артыг өјрәнмәјибсиниз әкәр—өзүм өјрәнәчәјәм сиздән.

* Тутмадығым ишләр јорур мәни.

* Шәхси мүнәсибәтләрдә шүбһәчилик сучлунун ишидир.

* Јахшы адамсыныз, анчаг јахшыја јахшылығыныз јохдур.

* Милли азадлыг зәрурәти һәгигәт әлифбасынын баш һәрфләриндән биридир.

* Һеч бир халга өһдәсиндән кәлә билмәјәчәји тәсәррүфат кәрәк дејил.

* Аһ, бирчә бу чамаат мәдәниләшиб гуртарсајды, ана дилинә хор бахмағын мәдәнијјәтсизлик олдуғуну анларды.

* Әчдадын өјрәнилмәсини ишығын архадан дүшмәсинә, мүасир габагчыл халгларын өјрәнилмәсини исә ишығын габагдан дүшмә-

синэ бэнзэтмэк олар. Биринчи һалда ишыг јолчунун јолуну ишыгландырыр, икинчидэ исэ көзүнү гамашдырыр. Анчаг ишыг јалныз архадан дүшдүкдэ јолчунун көлкәси габаға дүшүр. Одур ки, гаршыдан салынын ишыгла бу көлкәни јох етмэк лазымдыр вэ ондан јалныз бу гәдәр истифадә едилмәлидир.

* Миннәтдарлығым севкимә мане олур.

* Ирадәми әхлагсызлығымын үстүнә пәрдә кими сәрдим, һәјатымы әхлагыма гурбан вердим.

* Вәтәнлә Намус бир-биринин гаршылығы дејил. Јә'ни шәхс гаршысында: «Ја Вәтән, ја Намус!» шәрти гојула билмәз.

* Јени кәлән гардаш! Бил ки, бизә ағыл вермәјә кәлмирсән, ағлыны бизә вермәјә кәлмирсән.

* Өзүнүидарә сәләһијјәтинә һагг верән өзүнүидарә ләјагәтидир.

* Көләлик: Сән варсан, мән јохам.

* Зоракылыг: Мән варкән нијә сән дә олмаг истәјирсән?!

* Бичлик: Сән варсан, бир аз да мән...

* Инсанлыг: Мән дә варам, сән дә варсан, о да вар.

* Султанлар, шаһлар, чарлар жүчлү олмуш, анчаг әхлаг тәмизлијиндән бәһс етмәмишләр. Доғруданмы әхлаг тәмизлији адлы мә'нәви-руһани өлмәзлик јалныз зәнфләрин јарадычылығыдыр?

* Аилә, олана гәдәр нә сәдагәт варды, нә хәјанәт. Аилә олмајанда бунлар да олмајачаг.

* Јарым һәгигәт — шәр зиреһидир. О там һәгигәтсизлији, зоракылығы вә мә'нәвијјатсызлығы өрт-басдыр етмәк васитәсидир.

* Наданлыг јаратмаг гүдрәтин түкәнмәзмиш, илаһи!

* Сөзү инсанын башына нечә олур-олсун јеритмәк јох, инсаны сөз ешитмәјә габил етмәк.

* Бол-бол килејләнмәклә шәрә шөһрәт јаратмајаг!

* Мәни јашатмалы үрәјим, мән сәни јашада билмәдим.

* Кәлмә кәлмә, кәлмә!

* Шәрә гаршы — тәмизликдән гүдрәтли јараг јохдур.

* Гәләбә — хејирин тәрәфини сахламагдыр. Башға гәләбә јохдур.

* Мәним балам, рүшвәт алмагданса — дилән-долан!

* Мәним ики дибсиз ачизлијим вар: инсан бөјүклүјү гаршысында ачизәм, адам кичклији гаршысында ачизәм.

* Бахырам көзәлин көзәллијинә, дејирәм «каш һалал олајды!»

* Јаван чөрәк јејирдим, кечмирди боғазымдан. Бир муғам охудулар. Дадлы-дузлу көз јашларым ал-әлван јаванлығым олду.

* Бачарығын, Билијин, Исте'дадын овсары Инсанын әлиндә олмалыдыр.

* Бачарығын вә Билијин, Исте'дадын вә Көзәллијин—күбарлыг јаратмасына јол вермәмәли!

* Һәгигәт, сәдәлик, ләјагәт анламына кәлән инсанилик сөзүнү дөвләт һөкмүјлә дөвләт јүксәклијиндән демәли, она әмәл етмәли вә әмәл едилмәсинә наил олмалы!

* Бармагы дүмәжә вуран кими, .отагы долдуран ишыг, мән сәнин вургунунам!

* - Өз күнүмү гаралтмагса да, сәнин күнүнү агардачагам, бәлкә сәнин күнүнүн ағлыгын-дан мәнә дә бир ишыг дүшдү.

* Бирчә сөзүн ачысына дөзмәжән мөһкәм достлуг...

* Бүтүн кизли вә ачыг лагагојмалар — инсанилјә гаршыдыр.

* Инсан — севдијиндән горхмаз. Инсан — горхдуғуну севә билмәз.

* Али ријазийјаты һамы билсә, о адиләшәр, али һәгигәти һамы билсә, о даһа да алиләшәр.

* Јалныз јол көстәрә билән габаға дүшмәлидир.

* Һаггынданын һаггында јазмаг үчүн һыгынмаг дәрди...

* Инсанилик һәгигәтдән үстүндүр.

* Адамлар һәјата шәр көзүлә бахырлар, буна көрә дә јалан чөрәјини јағлы көрүрләр, доғру чөрәјини јаван.

* Үздә Инсан, хәлвәтдә инсан, һәр заман инсан. Үздә адам, һәрдәнбир адам, хәлвәтдә јыртычы һејван.

* Нечә етмәли ки, әмәл мүдриклији јарансын вә халг ону һеч олмаса сөз мүдриклији гәдәр анласын вә севсин?!

* Позғунлуғун миллијјәти олмур.

* Әхлагсызлыгын дәрәчәси әмәкдән узағлыға көрә өлчүлүр.

* Әхлаг инсанын емосијаларыјла өлүм-дирим савашына чыхса, диктаторлуг иддиасына дүшсә, мүтләг удузар! Әхлаг мүәллим олмалы, тәрбијәчи олмалы — јол көстәрмәлидир.

* Шүүр нәтичәсиндә бүтүн һејванларын тәчрүбә вә хисләтини өјрәниб мәнимсәдик.

* Шәр јағлы тикә кими адамын ағзына тәпилир, алјанаг гыз кими гучағына атылыр, чичә палтар кими әјнинә бичилир, буллур сарај кими мүлкүндә тикилир.

* Адамлар башлы-ајағлы чумурлар чамурун ичинә, тәмизлик сөзләри дилләриндә; дејирләр бах, бах бурасы тәмиздир чамурун, орасы мурдар.

* Ајрылын адамлардан, инсанлар!

* Адамлар арасында инсана ер олмадығы кими, инсанлар арасында да адама јер јох дур!

* Кериләмә тәкамүлү: гурд — ит — дөнүк.

* Бәшәри етник анламда халгсызлыға чағырмаг — дөнүклүжә чағырмагдыр.

* 16 јашлынын бурахылмадығы филмләр елә 16-јашлы үчүндүр. 16 јашлынын бурахылмадығы јох, кәлмәдији филмләр олмалыдыр.

* Еј әзилән! Сән биринчи нөвбәдә һәгигәтин әлиндән тутуб галха биләрсән. Неч олмаса галхана гәдәр һәгигәтсизликдән јапышма.

* Шаир гардаш! Горх ки, монархдан һәм дә әдаләтдә ашағы оласан, һәм дә шәхси ләјәгәтдә ашағы оласан...

* Сәнин мәни севмәјин үчүн мән көзәл олмаға, кәнч олмаға, варлы олмаға, зорлу олмаға борчлу дејиләм.

* Гаршысыалынмазлыг — гаршылашааҗағы гаршысыалынмазлығы нәзәрә алмаса, өзүнүн гаршысы алыначагдыр.

* Пејғәмбәрин пејғәмбәрлијини өз елиндән чох, өз күнү даныр.

* Емосијадан доғуб, емосија јаратмаға гуллуг едән — елмсиз сәнәт...

* Жанана жанарлар, гардашым! Жан ки, жа-
наг сәнә!

* Сәнин палтарыны дүнжанын ән әләдүш-
мәз парчасындан дүнжанын ән биринчи уста-
сы тикибсә, бунда мәним нә тәгсирим ола би-
ләр—нијә мәнә бунча икраһла бахырсан, еј ик-
раһа јарар јарышығлы чаван?!

* Әхлаг: һејван олмағ гадағандыр!

* Ганмағ мәнзили Ганмазлығ јолунун
гуртарачағындадыр.

* Утананын оғлу олар, пулу олмаз.

* Даирә ичинә чәкилмиш чохбучағлынын
тәрәфләринин сајыны нә гәдәр артырысан-ар-
тыр—о, чеврә илә там үст-үстә дүшмәјәчәк.
Инсан гәлбинин вәзијјәтләри дә беләдир. Ону
нә гәдәр тәсвир еләјирсән-елә—түкәнән дејил.

* Дәниз чалханар, дағ бојда далға төрә-
дәр, анчағ буланмаз.

* Сәпәләнмә—итәрсән!

Сәпил — битәрсән!

* «Һәјат» сөзү «Һәја»дан төрәјиб, «Һәја-
сызлығ» сөзүнүн исә «Һәја» илә һеч бир гоһум-
луғу јохдур.

* Өзүнүданлаг — өзүнү танымағ, өзүнә
чатмағ, өзүнү учалтмағ јолудур.

* Инсан инсана чох јахын кәлмәмәлидир.
Мәсәлән, ағзыначан долу автобусда јол кет-
мәк инсан һәјатынын ајда-илдә бир дөфә баш
верән зәрури һадисәси олмалыдыр.

Һәр бир инсанын әтрафында јалныз она аид
олан суверен саһә, фәза һиссәси вар—магнит
саһәси кими. Инсан бу саһәни тохунулмаз сах-
ламалы, өзкә чисимләри, еләчә дә башга кәс-
ләри ораја бурахмамалы, онда јад чисми, өз-
кәни кәнара итәләмәк хусусијјәти олмалыдыр.
«Инсан гијмәтлидир», «инсан варлығ үзүјүнүн

гашы, тәбиәтин шаһ әсәридир», «инсан инсан
үчүн әзиздир» идејасы бу сәрһәддин тохунул-
мазлығындан асылыдыр. Бу сәрһәд позуланда
бүтүн о дәјәрләр итиб кедир.

* Мән дә писәм, сән дә писсән. Сән өзү-
нү мәнән гору, мән өзүмү сәнән горујум. Бе-
ләчә јашајағ. Нејләмәк олар, дүнја белә јара-
ныб, һәјат белә гурулуб, инсан белә доғулуб...
Инамсыз чәмијјәтин сон сөзү, сон наилијјәти!

* Нә зорлу олмағ истәјирәм, нә зорлуја
удузмағ!

* Сәнә демәк истәдијим сөзүн һамысыны
сән билирсәнсә, ајдындыр ки, бизим сөһбәти-
миз тутмајачағ.

* Јаздығымызы өјрәнә-өјрәнә кетсәк, зәһ-
мәт чәкиб о гәдәр дә јазмалы олмарығ.

* Достлуғ дура-дура, дүшмәнлик јәма-
јын, дүшмәнлик јаратмајын, дүшмәнлијә
инанмајын. Дүшмәнликдә нә кишилиқ вар, нә
икидлиқ, нә мүшкүлләрин һәлли вар, нә дәрд-
ләрә тәсәлли.

* Аталығ — Јолдур, галанлары голдур. Бү-
түн голлар Јолда бирләшмәлидир.

* Ганмазлар гананларын әлиндә васитә—
мәналар ачмағ үчүн; гананлар ганмазларын
әлиндә васитә—јашамағ үчүн

* Көз јашы да көзләр гәдәр кәрәклидир.

* Учалығ артдығча алчағ ишләр даһа ај-
дын көрүнүр, даһа узағлардан көрүнүр вә да-
һа чәтин бағышланыр.

* Сәнин гадан алым, а ганачағлар!

* Мәним өлдүрдүјүм тәмизликләр, мәнә
өлдүрүлмүш тәмизликләр ағ күнүн гапысында
көз дустағы еләди мәни.

* Күлмәк — бәзәнмәкдир, ағламағ јујун-
мағдыр үрәк үчүн.

* Жазмамаг—јормамаг үчүн. Өјрәнмэк!—
јашатмаг үчүн, севкиләр үчүн! Синә долусу
нәфәс алыб, көз долусу күлә-күлә јашатмаг
үчүн—өјрәнмэк, өјрәнмэк, өјрәнмэк!..

* Аиләјә көрә Амалдан сојумаг гәбаһәт-
дир, Амала көрә аиләдән сојумаг ләјагәтдир.

* Инсана бөјүк севки о гәдәр бөјүк ишдир
ки, нә ондан кечмэк олур, нә ону һәјата кечир-
мэк.

* Бирчә икидлик вар — инсанилик. Бирчә
көзәллик вар—инсанилик. Бирчә һагг вар—ин-
санилик. Бирчә исте'дад вар—инсанилик. Бир-
чә елм вар—инсанилик. Бирчә варидат вар—
инсанилик. Бирчә өлмәзлики вар—инсанилик.
Бирчә кәләчәк вар—о да инсанилик!

Дүшүнмәк, ганадланмаг (Б. Ваһабзадә)	3
Халг, милләт, вәтән, вәтәндаш	7
Иш, ишкүзарлыг, мүбаризә, мүбаризлик	15
Тәрбијә, өзүнүтәрбијә, тәрбијәчи, тәрбијә едән	26
Әхлаг, етика, ләјагәт	37
Мадди не'мәтләрә мүнәсибәт	48
Мүхтәлиф мөвзуларда	50

Эльман Агаоглу
(Эльман Ага оглы Алиев)
РАЗМЫШЛЕНИЯ
(на Азербайджанском языке)

Редактору *Ислам Садыг*
Рәссамы *Х. Мирзәјев*
Бәдии редактору *Б. Ханәјев*
Техники редактору *Т. Әлијева*
Корректорлары
А. Бағырова, Б. Ајвазлы

ИБ № 3795

Жыгылмаға верилмиш 05.08.87. Чапа имзаланмыш
13.01.89. ФГ 14031. Форматы 70x90¹/₃₂. Мәт. қағызы № 2.
Әдәби гарнитур. Јүксәк чап үсулу илә. Шәрти чап
вәрәги 2,92. Шәрти рәнкли сурәти 3,07. Учот нәшр
вәрәги 2,74. Тиражы 9000. Сифариш 940.
Гијмәти 25 гәп.

Азәрбајҗан ССР Дәвләт Нәшријјат, Полиграфија вә
Китаб Тичарәти Ишләри Комитәси.

Халғлар дәстлугу ордени Азәрбајҗан Дәвләт
Нәшријјаты, Бақы —370005, Нусу Нәчыјев күчәси, № 4.

«Гызыл Шәрг» мәтбәәси,
Бақы, Гәзи Асланов күчәси, № 80.

Государственный комитет Азербайджанской ССР по делам
издательства, полиграфии и книжной торговли.

Азербайджанское ордена Дружбы народов
государственное издательство «Азернешр». Баку—370005.
ул. Гуси Гаджиева, 4.

Типография «Красный Восток».
Баку, ул. Ази Асланова, 80.

Производственное промышленное объединение
по печати.

